

Szoleczky Emese – Sallay Gergely Pál

Egy volt pécsi hadapród a világháborúban

Szoleczky Lászlóról,¹ akinek az alábbiakban megkíséreljük rekonstruálni katonai pályafutását, vajmi kevés adatot, dokumentumot őrzött meg a családi emlékezet. Fiatal családapaként, élete virágjában, váratlanul halt meg; egyenruhája, kitüntetései még a két világháború közt elkallódtak, a második világháború nem kímélte írásos hagyatékát sem. Sajnálatos módon a katonai alakulatokról, ahol szolgált, nem készült emlékkönyv, alma matere irattára Pécs szerb megszállása során megsemmisült. Ezért töredékekből, hírmorzsákból kényszerülünk rekonstruálni az életutat. Néhány kósza fénykép, egy-két hivatalos iratmásolat – néhány kitüntetésre felterjesztő javaslat maradt fent, s az azokból kiolvasott információk engednek következtetni egykori tartózkodási helyeire –, valamint a Hadtörténelmi Levéltárban megőrzött személyi akta, az ezred-iratanyagok, világháborús összefoglaló művek és a korabeli sajtó az, amelyre támaszkodva felidézhetjük emlékét.

„Középtermetű, elég erős testalkatú, egészséges, hadiszolgálatra alkalmas.

Még nem teljesen kialakult jellem, higgadt véralkattal. Elég jó szellemi képességekkel és felfogással bír. Hivatásszerű kötelmeit mint századtsízt elég jól ismeri, s azokat megfelelően alkalmazni tudja. Szakaszt általában megfelelően oktat és vezet. Lövészetbeni ismeretei jók, s jó lököttató. Igen szorgalmas és buzgó, megfelelő eredménnyel. Igen jó bajtárs, jó körökben és a tisztikar társaságában mozog.”²

Ezt a jellemzést történetünk főhősének 1911-es hivatalos minősítéséből vettük át. Az Osztrák–Magyar Monarchia minden egyes tiszti állományú tagjáról készült ún. Qualifikationsliste, amely a későbbi Katonai Anyakönyvi Lapnak felelt meg, és ugyanazt a szerepet is töltötte be.³ Ez volt az az anyag, amely szerencsés esetben pályája végéig elkísérte a delikvenst, ismertette áthelyezéseit, előléptetéseit, kitért magánviszonyaira, fejlődésképeségére, önálló vezetői alkalmasságára, az alárendeltekkel és társaival való bánásmódra, stb. Természetesen tartalmazta az alapadatokat is: milyen környezetből, milyen képzettséggel került a hadsereg kötelékébe, látókörébe.

A szűkszavú bemutatás először családi háttérét tárja fel: *„Igazgató-tanító fia, 4 középiskolát és a pécsi honvéd hadapródiskola 4 évfolyamát «jó» eredménnyel végezte. 1910. augusztus 18-án a pécsi honvéd hadapródiskolából mint zászlóst a 15. honvéd gyalogezredhez avatják fel.”* A m. kir. 15. trencsényi honvéd gyalogezred kötelékében alig féléves csapatszolgálat után kapta az idézett leírást, amelyet Hainiss György őrnagy, a II. zászlóalj parancsnoka és Kovács Sándor főhadnagy, a 7. század ideiglenes parancsnoka szerkesztett róla Benke

¹ Szoleczky László élete végéig családi hagyományt követve „czky”-nal írta nevét, ennek ellenére katonai pályafutása alatt nevét rendszerint „czki”-ként találjuk.

² HL AKVI 33946.

³ A legalapvetőbb forrás a cs. és kir. haderőnél németül, illetve a m. kir. honvédségnél magyarul vezetett minősítési lap vagy minősítvényi lap (Qualifikationsliste), amelyet az osztrák–magyar haderőben szolgáló mindegyik tiszttről kiállítottak, kis szerencsével ezekből szolgálati és katonai pályafutásuk akár egészen 1918-ig végigkövethető. Ezek a lapok gyakorlatilag minden az aprólékos k. u. k. katonai bürokrácia számára fontos adatot, értesítést tartalmaznak. BALLA 2010. 15.

Béla ezredes, ezredparancsnok nevében. Csanády Frigyes tábornok, dandárparancsnok⁴ záróvéleményezése a szokásos formula: „Egyetérték. Rangsorban.”

Szoleczky László az egykori Hont vármegye területén, egy Párkánytól 11 km távolságban északkeletre fekvő, alig 500 lelkes kis zsákfaluban, Leléden született 1891. július 3-án, az iskolaépület kétszobás, mellékhelyiségekkel ellátott, kántortanítói lakásában. A Börzsöny hegység nyúlványaitól övezve, az Ipoly jobb partján, gázlónál fekvő település szegény népe magyar ajkú és római katolikus volt, mezőgazdaságból – szántóföldek megműveléséből, a filoxéra-meghagyta szőlőtermesztéséből élt. Földesura eredendően a primás volt, így a helyi iskola is egyházi fenntartásban működött: tanítóit pályázat után választották meg és nevezték ki. Így került az ötgyermekes esztergomi család tanítóképzőt végzett leszármazottja, Szoleczky János⁵ római katolikus kántortanítóként Lelédre, miután 25 évesen, 1888. augusztus 28-án házasságot kötött nemespanni Juhász Béla kőhidgyarmati kántortanító nevelt lányával, Gábrriel Mariskával.⁶

Családos ember lévén érdekében állt, hogy az elmaradott községet anyagilag és lelkiileg megerősítse, felemelje: felvilágosító előadásokat tartott a higiéné és az alkoholfogyasztás témakörében, rendeztette az adósságokat, társaskört, könyvtárat, önkéntes tűzoltó-egyesületet szervezett a községben, amelynek még saját postája sem volt.⁷ Feltehetőleg az osztatlan elemi iskolában ő oktatta saját gyermekeit is.⁸ Már ötgyermekes családapa volt, amikor többszöri kísérlet után, 1902-ben végre esztergomi pedagógusállást kapott; kettős lehetett az öröme, hiszen a városban élt egész családja, rokonsága, akik közé hazaköltözhetett, és legidősebb gyermeke, László, aki pontosan erre a tanévre lett középiskolás korú, családi körben maradvá diákoskodhatott.

A család anyagi helyzetére való tekintettel László az esztergomi, államilag segélyezett, községi reáliskola növendékeként kezdte meg tanulmányait. Érdemjegyei szerint jól tanult: magaviselete példás, matematikából, természettudásból, énekből 1-es (kitűnő), val-lástanból, német nyelvből, földrajzból, rajzból, szépírásból és testgyakorlásból 2-es (jeles) osztályzatokkal zárja első évét a 63 fős évfolyamban.⁹ Második osztályban már több 2-es van, sőt, természettudásból egy 3-as (jó) is becsúszik, akárcsak harmadikban matematikából, de addigra már francia nyelvet, szabadkézi rajtot és történelmet is tanult; a negyedik év végén viszont a családi értékelés szerint kifejezetten rossz a bizonyítvány, a szabadkézi rajz 3-as, s kizárólag énekekben és testgyakorlásban őrizte meg kitűnő osztályzatát. Magaviselete továbbra is példás volt, összességében azonban sem a humán-, sem a reáltárgyakban nem nyújtott kiemelkedőt. Az édesapa, Szoleczky János viszont mindenképpen arra törekedett,

⁴ Csanády 1913. március 1-jéig a m. kir. 73. honvéd gyalogdandár parancsnoka, beosztva a m. kir. IV. honvédkerületi parancsnokságnál rendszeresített tábornoki helyre. BALLA 2010. 104–105.

⁵ Szoleczky János (Esztergom, 1863. november 28. – Esztergom, 1936. május 18.) Pilismaróton, Diószegen és Kőhidgyarmaton tanítószkodott, ezután került kántortanítónak Lelédre. *Esztergom* 30. (1925):85. 2.

⁶ Gábrriel Mária Terézia (Léva, ma Levice (Szlovákia), 1865. április 8. – Esztergom, 1932. február 26.) édesanyja, Stampay Terézia révén került szegről-végről rokonságba Szoleczky László és későbbi felesége, Stampay Margit. *EV* 8. (1888):1. 2.

⁷ Az utolsó posta Kőhidgyarmat, ma Lel'a (Szlovákia). – Szoleczky János tevékenységéről a mai napig megemlékezik a község honlapja: <http://leled.hu/emlekek.html> [2018.03.20.], de a kántortanító saját jubileuma alkalmából is részletesen írt erről: *Esztergom* 30. (1925):85. 1–2.

⁸ Gyermekei: László (1891–1931), ifj. János (1893–1967), Teréz (1895–1912), Sándor (1897–1972), Mária (1900–1976), Anna (1906–1992).

⁹ NAGY 1903. 30.; NAGY 1904. 30.; NAGY 1905. 43.; NAGY 1906. 49.

hogy gyermekei kezébe diplomát adjon, így aztán a kisebb gyermekek tanulását, saját finansziális lehetőségeit is szem előtt tartva, olyan továbbtanulási módot keresett, amely alapítványi hellyel kecsegtetett; úgy döntött, hogy László középfokú tanulmányait a szülői háztól távol, a m. kir. pécsi honvéd hadapródiskolában folytatja idegen környezetben, új körülmények között. Bizonyára közrejátszott elhatározásában az a tény is, hogy hatgyermekes tanítóként,¹⁰ kielégítően tanuló fiával¹¹ jó eséllyel folyamodhatott ingyenes vagy alacsony térítéses helyért. A m. kir. honvéd hadapródiskolák (Pécs és Nagyvárad) javára ugyanis több megye tett alapítványt, amellyel a honvédségi intézményben tanulni vágyókat segítette, s 1906-ban ezek sorához saját megyéjük is csatlakozott: a pályázati feltételeket a vármegyeház hirdetőtábláján, a két főszolgabírói hivatalban, valamint a polgármesteri hivatalban meg lehetett tekinteni.¹² Az 1906–1907-es iskolai év kezdetével betöltendő 34 „alapítványos” helyre a tanító fia igényjogosult volt a kiírás értelmében: „*Esztergom vármegyebeli születésű vagy községi illetőségű ifjak és ezek között is elsősorban a törvényhatósági tisztviselők fiai, ilyenek nemlétében bármely más magyar állampolgárok.*”¹³ Ahhoz pedig a családfő elegendő kapcsolati tőkével rendelkezett, hogy Esztergom vármegye „közönségéhez”, azaz a helyi hatóságokhoz benyújtott kérvénye támogatásra találjon. Ez azonban csak az első stáció volt; második lépésben a pályázóknak írásban kellett bizonyítani, hogy testileg alkalmasak, rendelkeznek a szükséges előismeretekkel (4 középiskolai osztály), erkölcsi magaviseletük kifogástalan; végül szeptember közepén írásbeli és szóbeli vizsgán is meg kellett felelniük. Az értelmes, edzett, 14 éves fiú remekül vette ezeket az akadályokat.

Az 1906–1907-es tanévre felvett Szoleczky László így valószínűleg azon 34 növendék¹⁴ egyike lehetett, akit a 100 fős pécsi évfolyamba olyan alapítványi helyre vettek fel, amelynek kamatjövedelméből tandíját és zsebpénzét is fedezték.¹⁵ Otthonától több száz kilométer választotta el, s az eddigiektől teljesen eltérő elvárásrendszerű közegbe került. A bentlakásos intézménybe érkezve önállósulása radikálisan felgyorsult, alkalmazkodóképessége fejlődött, az állandó kontroll, a fegyelmezett napirend pedig az iskola által sugallt értékrend felé való orientálódásához vezetett.

Az 1897. évi XXIII. törvénycikk értelmében szervezett nevelő- és képzőintézetek II. csoportját képező pécsi és nagyváradai honvéd hadapródiskolák kifejezetten a hivatásos tisztipályára készítették fel a növendékeket: „*a csapatszolgálatra, mégpedig az alantos tiszt hátskörét megillető terjedelemben.*”¹⁶ A négy évfolyam elvégzése után az illető – amennyiben a harmadik évfolyamtól igen jó eredményt ért el – választhatott a Ludovika Akadémián történő továbbképzésre való jelentkezés, illetve az alakulatokhoz való kihelyezés között. A

10 László hadapródiskolába kerülésének évében, 1906-ban született meg legkisebb húga, Anna.

11 A felhívásban a „legalább elégséges” eredménnyel elvégzett előismeret volt a kívánalom. *Somogyvármegye Hivatalos Lapja* 30. (1911):20. 356.

12 *EV* 37. (1915):30. 4.

13 34061–14 1906. H. M. számhoz. Pályázati hirdetés a m. kir. honvéd hadapródiskolákban az 1906/1907. tanév kezdetén betöltendő helyekre. *Vasvármegye Hivatalos Lapja* 4. (1906):24. 178–182.

14 A kezdődő tanévben 34 alapítványi helyet kínáltak fel, amelyek közül csak néhány volt kifejezetten a pécsi hadapródiskolához kötve, a többi akár egyik, akár másik honvéd hadapródiskola növendékei elnyerhették. Így az alapítványi helyre felvett I. évesek számát nem tudjuk megadni; általában 20 fő körül mozgott, beleértve az alkalmatlannak bizonyultakat és a visszalépetteket.

15 *ÁK* 1906. 124.; *OGY FŐRENDI* 1906. 769. sz. jkv. 437–438.

16 *GARAY* 1939. 40–41.

tanév szeptember 17-től¹⁷ augusztus 18-ig a király, a Legfőbb Hadúr születésnapjáig nyúlt – utóbbi napon avatták hagyományosan a végzős növendékeket. A főszüenidő augusztus 18-tól szeptember 16-ig, a karácsonyi szünet december 23. déltől január 2-ig, a farsangi szünet farsang vasárnapjától hamvazószerdáig tartott, a húsvéti szünet pedig nagycsütörtöktől húsvét utáni keddig.¹⁸ Igen csekély idő jutott tehát a hazautazásra, az otthoniakkal leginkább a hetente két alkalommal kötelezően megírt levelek révén tartották a növendékek a kapcsolatot.

A pécsi, háromemeletes, neobarokk főépület 400 hallgató befogadására épült, ennek megfelelő tágas terekkel, termekkel. A földszinten kaptak helyet az ebédlők és a tanulók szórakozását szolgáló közös helyiségek, mint például a tánc- és énekerem, a biliárdszoba, a társalgó és az olvasószoba, míg a bejárat és lépcsőház mögötti épületrészben torna-, vívó- és céllövőtermeket alakítottak ki. Az első emeleten voltak a tantermek, míg a második és harmadik emeleten a hatalmas, 20–30 ágyas hálótermek, a díszterem és a kápolna helyezkedett el.

Szoleczky László egy olyan időszakban került a pécsi növendékek sorába, amikor éppen az iskola reformálása zajlott, és amely nem csupán a tanév beosztását módosította, hanem pontosan az ő iskolakezdésétől, 1906-tól két éven át tartó finomításokkal, 1908-ra az új tanterv véglegesülésével is együtt járt. A változtatások – beleértve a honvédtiszti túltermelés miatt a felvételre kerülők mintegy 25%-os csökkentését¹⁹ – azt is teljesen világgossá tették, hogy az intézet mindenekfelett tisztképző szakintézet, és csak másodsorban oktat általános műveltségi tárgyakat. Ezt tükrözte a tantárgyak csoportosítása is:

- I. csoport: 1. gyakorlati szabályzat és harctéri szolgálat; 2. szolgálati szabályzat I–III. rész; 3. lőutasítás; 4. gyakorlati kiképzés; 5. szolgálati rendszabályok és illemtan; 6. katonai közigazgatás; 7. katonai ügyirály;²⁰ 8. jogi ismeretek; 9. egészségügyi ismeretek; 10. torna; 11. vívás.
- II. csoport: 1. harcászat; 2. hadtörténelem; 3. hadseregszervezés; 4. fegyvertan; 5. utászszolgálat és erődítés; 6. tereptan.
- III. csoport: idegen nyelvek (német, horvát, francia).
- IV. csoport: a magyar nyelv és a többi közműveltségi tantárgyak (vallástan, földrajz, történelem, számtan és betűszámtan,²¹ mértan, természettan, vegytan, szépírás, szabadkézi rajz).
- Csoporton kívül: úszás, tánc, iskolajátékok és korcsolyázás, ének és zene.²²

Mivel az érettségihez szükséges közismereti tantárgyakat a hadapródiskolákban az 1900–1901-es tanévtől kezdődően a polgári középiskolákéval azonos óraszámú taní-

¹⁷ 1908-tól a rendszert megváltoztatták. Az elméleti tanidőszak szeptember 21-től június végéig, Péter–Pálig terjedt. A nyári félév április első hétfőjén kezdődött. A gyakorlati tanidőszak az első és második évfolyam részére július 21-ig, a harmadik és negyedik évfolyam részére augusztus 17-ig tartott. A főszüenidő tehát kissé meghosszabbodott, a karácsonyi egy nappal, a húsvéti szünet ellenben virágvasárnapkal kezdődött. Kötelező szünet lett a régiék mellé április 11., az 1848-iki törvények megalkotása emlékének szentelt nemzeti ünnepnap. GARAY 1939. 47–48.

¹⁸ GARAY 1939. 43.

¹⁹ GÁL 2001. 26.

²⁰ Katonai hivatali levelezési stílus, annak formai és tartalmi előírásai, fordulatai.

²¹ Algebra: a matematikának az egyenletek megoldásával, a műveletek általánosításával foglalkozó (rész)területe, amely a mennyiségek jelölésére gyakran az ábécé betűit alkalmazza.

²² GÁL 2001. 18–19.

tották,²³ szűkebb értelemben 30, valójában 35 tantárgyat tanítottak a növendékeknek úgy, hogy még ismétlési és üdülési órákat is beiktattak. Ahhoz, hogy mindez beleférjen az órarendbe, a hadapródok számára hihetetlenül szigorú, feszített napirendet írtak elő. A körülmények spártaiak voltak: reggel 5 órakor ébresztő, tisztálkodás, öltözködés és tisztítás, majd csukló-, illetve fegyvergyakorlatok; 6.30-tól már az első ismétlések után az első tanóra kezdődött. Egy órányi nagyszünet volt délelőtt (tízóráival), ebéidőben kb. ugyanennyi kötelező szabadban tartózkodást írtak elő a növendékeknek, majd 14-től 17 óráig előadások vagy gyakorlati kiképzés kötötte le őket. 18-tól 20 óráig, a délutáni nagyszünet után lehetett tartani torna-, vívás-, ének- és zeneórát, 20 órakor megvacsoráztak, ezt pihenő és 21 órakor villanyoltás, takarodó követte. Vasár- és ünnepnapokon csupán 6 órakor volt az ébresztő, de az orvosi vizsgálatot és az istentiszteletet, parancsnoki kihallgatást és parancshirdetést e napokra ütemezték. Kimenőt vasár-, ünnep- és szolgálatmentes napokon vacsoráig engedélyeztek a jó magaviseletű és jó összeredményű növendékek részére; színház, hangverseny, multságok, kinn étkezés esetén kivételesen este 23 óráig. A hadapródok naponta ötször étkeztek, s bár az ellátás egyszerű, de jó és bőséges volt, és a finnyásabb növendék is csakhamar mindent és gyorsan elfogyasztott, a fokozott és megterhelő szellemi és fizikai igénybevétel miatt azonban általában mindig éhesek voltak, s a hazulról érkező „pakkok”-ban kincznek számított a lekvár vagy az étcsokoládé.

A növekvő összegű zsebpénzt – ennek egy része is „extra jause” (rendkívüli uzonna/tízórai) formájában hasznosult – a két alsó évfolyambeliek havonta két részletben kapták meg; a két felső évfolyamban havonta egy összegben vehették fel járandóságukat, sőt, már dohányozhattak is.²⁴ A nem megfelelő magatartást intéssel, kedvezmény, zsebpénz vagy étkezés megvonásával, súlyosabb esetben fogsággal (és böjttel), tanulmányi kiténtetéseik²⁵ elvételével, illetve kicsapással büntették. A hadapródiskolában a növendékek otlettük alatt maradéktalanul elsajátították a szakasz- és századparancsnoki beosztáshoz szükséges ismereteket, a kézfegyverek használatát, karbantartását. A teljes menetfelszereléssel végzett terepfutások, éleslövészetek nyomán a végzősök fizikailag és szellemileg–lelkileg is készen álltak a békebeli és háborús katonai szolgálatra. A két hetes, nyári gyakorlati képzés, az ún. harcászati utazások révén némi országismeretre is szert tettek: így járta be Szoleczky László Fiume és a tengerpart, illetve Erdély és Horvátország egy részét.

A magányos időtöltésre sem helyet, sem teret nem kaptak a növendékek; az egyéni felelősséget a közösen végrehajtott feladatok együttes értékelésével, jutalmazásával vagy büntetésével növelték. Az egyenruhát kötelező volt hordani a kimenő alkalmával is. A katonai hierarchiát, a laktanyai és csapatszolgálathoz elengedhetetlen tekintélytiszteletet és fegyelmet az iskolán belül a szolgálatba vezénylés, illetve a felsős növendékek előljáróként való respektálása révén kellett megszokni. A követelményszint magas volt, a két ötvenfős-ként indított osztályból volt is lemorzsolódás, viszont az alma materen belül kialakult bajtársi kapcsolatrendszer életük végéig elkísérte a növendékeket. Az iskolából pedig olyan

²³ GARAY 1939. 44–45.; GÁL 2001. 14.

²⁴ GARAY 1939. 53–58.

²⁵ Az említett tanulmányi kiténtetéseket az iskolaparancsnok adományozta, és csak ő vonhatta meg. A zubbony hajtókáján aranyásárga selyempaszományból készült, tanulmányi kiténtetési sávok és gombok jelölték: a kitűnő eredményt elért növendék két sávot, két gombot; a jeles két sávot; a jó egy sávot, egy gombot; a megfelelő egy sávot viselt; az elégtelen eredményt elérő növendék hajtókája üres, sáv nélküli volt. GÁL 2001. 51–52., 57.

emberi tartást, beléjük ivódott pontosságot, rendszeretetet és fegyelmet vittek magukkal, amely kellő lelkiezővel, döntési helyzetben erkölcsi munícióval látta el őket.

Az iskolai élet hétköznapijai mellett bőven akadt színesítő tényező is. Szoleczky László pécsi hadapródkodása idején készült el az iskola híressé vált japán gyűjteménye (rajzokkal, vázlatokkal, diorámákkal, fény- és vetített képekkel).²⁶ Amikor Fukuda Maszataró ezredes, bécsi japán katonai attasé 1908. június elején a gyűjteményről értesülve három napos látogatást tett az intézményben, ismerve hősrünk vállalkozó szellemét, bizonyára részt vett a japán dzsúdzsucu birkózás fogásait bemutató tornamutatványon, mint ahogy alighanem meghallgatta az orosz–japán háborúról szóló előadást is.²⁷ Tanúja lehetett a gyakorlótéren az 1909-ben végzős évfolyam avatásának – ekkor kerültek ki a király rendelete értelmében először zászlósok az iskolából.²⁸ Az ő végzőssége alatt zajlott le a hadapródiskola első nyilvános, részletes programmal ellátott táncestélye, majd július 12-én évzáró tornaünnepélye. Virágokkal díszített bejárat, egyenruhás díshuszár, Rákóczi-induló, csukló- és fegyverforgató gyakorlatok, szabadgyakorlatok fegyverrel zenére, vívás, csapattorna, magasugrás, bakugrás, nyújtó és korlát, szertorna, gúlák, asztalugrás, súlylökés, diszkoszvetés és gerelyhajítás, gátfutás, birkózás, kerékpározás, díjkiosztás gyönyörködtette és szórakoztatta a népes közönséget. Este vacsora, majd tánc zárta az egész napos rendezvényt.²⁹

A negyedévesek, köztük Szoleczky László felavatása 1910. augusztus 18-án ragyogó napsütésben, előkelő tisztai és hölgyközönség jelenlétében, még a szokottnál is emlékeztetőbb körülmények között történt, hiszen lobogóba–ünneplőbe öltözött az egész ország; I. Ferenc József osztrák császár és magyar király 80. születésnapját ünnepelték e napon. Nem maradhatott el a virágfüzerek sokasága, lobogóval vonult ki az avatásra a m. kir. 19. pécsi honvéd gyalogezred díszszázada. A 9 órakor az épületben megtartott istentisztelet után a végzősök a gyakorlótérre vonultak, ahol felolvasták a kinevezési rendeletet, lezajlott az eskütétel, a parancsnok búcsúztatta volt növendékeit, majd azok képviselőiben Szenzenstein János és Thurner Géza zászlósok mondtak köszönetet a tanári karnak a nevelésükért végzett fáradságos munkáért.³⁰

Szoleczky zászlós a m. kir. 15. honvéd gyalogezrednél kezdte meg katonai szolgálatát 1910. október 1-jén, méghozzá az ezred székhelyén, a Vág mellékének legszebb városában, Trencsénben.³¹ 1913. november 30-ig látott el itt századszolgálatot, s ez számára annyit jelentett, hogy rendszeresen, mintegy fél nap alatt haza tudott látogatni vasúttal Esztergomba a családjához. Találkozhattak az állomáshelyéhez oly közeli felkapott, európai híru gyógyfürdőben, Trencsénteplicén is, ahol a kor szokásának megfelelően a szélesebb rokonság is megfordult, kúrálta magát és nyaralt. A boldog békeidők utolsó éveiben a fess, 170 cm magas fiatalember társasági élete is fellendült, s ahogyan ezrede tisztikarába, úgy az őt övező környezetbe is megkezdődött a beilleszkedése: meghívásokat kapott és fogadott el, rendezvényeken vett részt, és udvariassági látogatásokat tett, kipróbálta magát hölgytársaságban és kaszinói, kávéházi összejöveteleken. Haza-hazalátogatva László szeme

26 GARAY 1939. 134–136., 142. A gyűjteményt 1919-ben a szerbek az iskola felszámolásakor magukkal vitték, sorsa ismeretlen.

27 GARAY 1939. 137–138.

28 MÖSZL 1909. 749–752.

29 GARAY 1939. 153–154.

30 GARAY 1939. 156.; BK 44. (1910):188. 6–7.

31 RK Szü. 37. (1910):27. 265.

családi események, jótékonyági rendezvények, műkedvelő előadások során egyre többször akadt meg másodunokatestvérén, a köbölküti születésű, pozsonyi tanítóképzőt végző, szelíd és szép arcú Stampay Margitkán,³² aki szívesen fogadta az udvarlását – szerelem szövődött köztük. Szerencsájükre a kaució letétele³³ nem okozott problémát, a családok is támogatták elhatározásukat. Úgy készültek, hogy 1914-ben – miután a leány a tanítóképzőt sikerrel elvégezte, és a fiú is előbbre lép a katonai ranglétrán – eljegyzik egymást, majd összeházasodnak. Nem így történt: közbeszólt a világháború.

Az utolsó békeévekben az ifjú, szőke és kék szemű zászlós élvezte a szolgálatban töltött időt, hiszen hamar kiütözköztek rajta családja többgenerációs pedagógiai adottságai, nevelői–oktatói képességei. Az alá-fölérendeltségi viszonyokat és azok kezelését már a pécsi iskolában megszokta. Fegyvergyakorlatok során ismerkedett meg Komárom vármegye északi, valamint Sáros vármegye északkeleti részével. Az egyetlen, de igen komoly előmeneteli nehézséget az okozta, hogy a 15-ösök vegyes alakulat volt kevés magyar, többségében szlovák anyanyelvű közkatonával, így az egyik ezrednyelv – az a nyelv, amelyen a tiszt a legénységet kioktatja, kiképezi – a szlovák volt.³⁴ Következésképpen a tisztól elvárták, hogy a legénység anyanyelvén elfogadható szinten beszéljen. Szoleczky László azonban távolról sem számított nyelvtelenségnek, németül is csak nagy nehézségek árán fejezte ki magát. A „tót” nyelv elsajátítása kifejezetten rosszul ment neki, kénytelen volt beérni egy hivatalos „gyenge” minősítéssel. Annál jobban boldogult a nyilvántartásokkal, adminisztratív munkával, s ez kitűnően ellensúlyozta a kommunikációbeli fogyatékosait. 1912. június 1-jétől az I. zászlóalj gazdasági hivatalába vezényelték, majd Nyitra vármegyében fegyvergyakorlatozott alakulatával; november 1-jén léptették elő hadnaggyá,³⁵ közben Budapesten gazdasági tiszt tanfolyamon vett részt.³⁶ 1912 karácsonyát a kézdivásárhelyi gazdasági hivatalba beosztva töltötte, január 18-tól a brassói gazdasági hivatalba vezényelték két és fél hónapra. Májusban úgy tért vissza Trencsénbe, hogy az újabb egy hónapos tanfolyamot megúszta: „a gazdasági tiszt iskolájának hallgatása alól saját kérelmére felmentetett.” Képességeinek, hajlamainak sokkal inkább megfelelt egy másik beiskolázás: 1913. december 1-jétől 1914. április 30-ig gyalogostizti lovaglótanfolyam, úgynevezett equitáció keretében magasabb lovastudást sajátítottak el vele³⁷ Kassán: ennek keretében lovaglásban, lóidomításban, -hajtásban szerzett jártasságot, szakismeretet és oktatási gya-

32 Stampay Margit Ilona (Köbölkút, 1894. április 2. – Budapest, 1969. január 28.)

33 A hivatásos tiszt csak uralkodói engedéllyel házasodhattak úgy, hogy kötelezővé tették a házassági kaució letétele helyezését a nősülni vágyó tisztaknek. A házassági kaució több célt szolgált: jövedelmet biztosított a nyugállományba került tisztaknek, illetve az özvegyiségre jutó feleség további megélhetését szolgált. Bővebben lásd: ZÁVODI 2006. 115–130.

34 Amennyiben valamely nemzetiségi legénység aránya elérte a 20%-ot, akkor az általuk használt nyelv ezrednyelv lett. A m. kir. 15. honvéd gyalogezrednél a „szolgálat igényének megfelelően” a hivatásos tisztnek el kellett sajátítania a magyar, a német és a szlovák nyelvet. Amennyiben törekvését nem koronázta siker, magasabb rendfokozatba történő kinevezése bánta. A hadseregben csak 142 olyan csapat volt, amely egy ezrednyelvet beszélt, míg 162 csapatban kettő, 24 csapatban három ezrednyelvet beszéltek. Néhány ezredben azonban négy vagy akár öt nyelvet is használtak. MIKLÓS 2015.

35 RK Szü. 39. (1912):37. 376.

36 HL AKVI 33946.

37 A csapatkiképzés színvonalának emelése érdekében a gyalogostizti lovaglótanfolyamok időtartamát 1907-től – tekintettel arra, hogy az addigi 3 havi tartam a teljes kiképzésre nem bizonyult elegendőnek – 5 hónapra emelték. ÁK 1907. Honvédelmi ministerium 23.

korlatot. Kirendelését egyúttal egy távbeszélő-tanfolyam elvégzésével is egybekötötték, amely során megtanult morézni, s őt bízták meg alakulatánál a híradó anyag kezelésével, az érintett legénység kiképzésével.³⁸ Közben 1913. szeptember–októberben az őszi fegyvergyakorlatokra állomásáról kivonult ezrednél a kitört tífuszjárvány megfékezésének, kezelésének – fertőtlenítés, óvintézkedések – is részese lehetett.³⁹ A 23 éves hadnagy 1914. május 1-jétől ismét Trencsénben szolgált a századánál, s itt érte nagy valószínűséggel a szarajevói merénylet, majd a hadüzenet híre is.

Az övé az elsőként mozgósított alakulatok között volt: augusztus elsejétől már frontszolgálatot teljesített az északi harctéren. Vitték Trencsén–Zsolna–Teschén–Krakkó–Lancut útvonalon zászlóaljával a katonavonaton Galíciába, kirakodás után jókora gyalogmenettel érték el a felvonulási körletet. Néhány nap pihenés, némi gyakorlatozás után – a Honvédségnél a ténylegesek mindössze az állomány 20%-át tették ki, a többi tartalékos és póttartalékos volt, minimális békebeli gyakorlattal – augusztus 20. körül a San–Dnyeszter vonalra vonultak fel a hadseregek. Hogy miként történt ez, jól érzékelteti egy egykori szemtanú leírása:

„Az út két oldalán lépdelenek a sorok, szabadon hagyva az út közepét, mert a zárt oszlopban nagyon megszorulna a poros levegő. Hadijelvény, zöld gally díszlik a sapkák mellett s a friss reggeli levegőben jókedvűen, frissen, tréfálkozva szedik lábukat a fiúk. Pedig van mit cipelniük, alaposan tele van a hátibőrönd s a 140 töltény, amit egy-egy ember visz, maga is súlyos teher. Kis pihenő után egész délelőtt roják az utat és bizony minél magasabbra emelkedik a nap, minél jobban közeledik a dél, annál jobban mutatkoznak a fáradtság jelei. Már megszűnt a tréfakodás, szótlanul bandukolnak az emberek, a sapkaernyő alól csurgó veríték széles barázdákat mos a porlepte arcokon. A kigombolt zubbony alatt is facsaró víz lett az ing, kegyetlenül nyom a hátibőrönd, mintha ólommal volna tele. Már a dohány se kell, görnyedve, gépiesen húzzák a lábukat, különösen, ahol a jó útról letérve, rossz homokos utat tapos a bakancs. Nagy is az öröm, amikor a századok mellett végignyargaló segédtsízt egy útmenti erdőcskénél pihenőt jelez. Megállnak a fák alatt s végignyúlnak a fiúk; alig lehet lelket verni beléjük, hogy gúlaiba rakják fegyvereiket, letegyék a hátibőröndöt. Mire ez megvan, már előrehajtottak a konyhakocsik, menetközben megfőtt bennük a gulyás. Csörög a sok evőkészség, szaporán ürül a sajka piros leve, az összeszedett kulacsok csörgő kolompolása kíséri a szakaszonként vízért küldött embereket. A víz aztán nemcsak az erőt adja vissza, hanem a jókedvet is; a tréfa hamar visszaszáll. Ebéd után még egy kis szundítás, aztán megigazítják a bakancsokat és újult erővel folytatják a menetet. Mennek, mennek egész délután. Egy erdőn vágnak át, aztán egy dombra kapaszkodik az ezred. Már lemenőben a nap, mikor végre meglátják a kis falut, ahová menni kell. Még egy vizes rétet is meg kell kerülni. Itt már ellenség járt, kozákok, felégették a hidat. Szidják is őket a kerülő miatt, ami egyben

³⁸ A szűkszavú személyi anyag csak azt adja tudtunkra, hogy „megfelelő” eredménnyel végzett. – ELSŐ VH 2000. 676.

³⁹ A legénység a laktanya egyik kútjának vizétől fertőződött meg. KALLÓS 1914. 582.

szántást is jelent s az még a friss lábnak is nehéz. Pedig az ég alján hatalmas felhők rohannak szerteszét, távolról villámlik is már egyet-egyet és tompán dörren az ég: nagyidő közeledik! Éppen ideje, hogy a 40 kilométeres megerőltető menet után este 7-kor elérték a falut. De kicsoda falu az?! Néhány nyomorúságos kis házikó, minden századnak csak egy jut a viskók közül; szerencse, hogy mindnek elég jó csürje, istállója s azoknak is padlása van. Hamar be a fedél alá, mert hatalmas szélroham kap a nádtetőbe. – Itt a zivatar, mintha dézsából öntenék! Jószerecse, hogy szalma bőven van s ha egymás hátán szorulnak is, a fáradtság jó altató. (...) Már negyedik napja mennek a határ felé. Még mindig óriási a hőség, a rossz mezei út homokjába mélyen süpped a bakancs. Mindjobban látszik a fáradtság, a gyengébbjét már elhagyná az erő; de a pajtások elszedik a puskájukat, szerelvényüket és kétoldalt karonfoga viszik őket, hogy a századból el ne maradjon senki se.”⁴⁰

A legénységet, amely ezután szagolt először puskaport, került összetűzésbe és fizikális közelségbe az oroszokkal, össze kellett tartani, fegyelmezni, testi-lelki problémáikat kezelni. Szoleczky hadnagy feladata pontosan ez volt, miközben ő is felsőbb elvárásokat teljesített. Aztán együtt átestek a tűzkeresztségen, számba vették a nem csekély veszteségeket, újrendezték a soraikat, és temettek, hátraküldték a sebesülteket, beérkezett a tartalék. Az első vonalban magukat beásó, harcoló csapatok hátrább levő tartozékai, az ütközetvonalak: a mozgókonyhák, a lőszerkocsik, a segélyhelyek, amelyek az étkezéssel, lőszerrel való kiszolgálást és a sebesültellátást végezték, szintén akkor, élesben tanultak bele a háborúba. Málhásállatok vitték a gyakran fogyó lőszer az első vonalban harcolókhoz, a mozgókonyhák viszont erős tűzben, főleg nappal esélyt sem kaptak az élelem első vonalakhoz történő eljuttatására. Éjjel kellett vele kiosonni, ami vagy sikerült, vagy nem; éhségében sokszor a pótélelemnek szánt, a hátbőröndben cipelt húskonzervet ette meg a baka, hidegen. Utána pedig koplalt, amíg nem sikerült táplálékhoz jutni.

A pozsonyi m. kir. 37. honvéd gyaloghadosztály alakulatai először augusztus 24-én Andrzejównál kerültek szembe az ellenséggel. A Krasnik⁴¹ körül zajló hadműveletekben a nyitrai 14. honvéd gyalogezred háromszor véres kézitusában, nagy veszteségek árán verte vissza a rátámadó, túlerőben levő oroszokat, majd a veszteségek pótlására beérkezett trencsényi 15. honvéd gyalogezreddel vállvetve két napig követték a hátráló ellenséget. Tarnawánál⁴² a 15-ösöket a falu szélén befészkelte oroszok puskatüze fogadta. A trencsényiek, miután tüzérségük az erdőkben lemaradt, a maguk erejéből támadtak, és a heves tűz ellenére szuronnal foglalták el a falut, a mocsaras Por-patak mögé szorítva az orosz gránátosokat, akiknek jó része foglyul esett. Reggel folytatták az este abbahagyott támadást, közvetlen mellettük a soproni 18-as, a pozsonyi 13-as és nyitrai 14-es gyalogezredek katonáival, de csak estére sikerült megadásra kényszeríteniük az ellenséges erőket. Mintegy kétezer foglyot ejtettek. Augusztus 28-án Krzczonównál ismét összecsaptak az oroszokkal.

Az egyheti rendkívüli fáradtság, nagy és nehéz menetek, a hatnapos állandó harc, az élelem-, alvás- és pihenéshiány feltétlenül szükségessé tették volna a pihenést. 29-ére ezt is tervezték, de mégis harcolni kellett, mert az oroszok erősítéseket kaptak, és most már

⁴⁰ DESEŐ 1943. 13.

⁴¹ Ma Kraśnik (Lengyelország): a Lublini Vajdaság egyik központi városa, 49 km-re délnyugatra Lublintól.

⁴² Tarnawa (Lengyelország): ma Tarnawa Male, Biskupie-tól délre fekvő település.

ők támadtak. Oldalba kapták a Piotrkóweken⁴³ át őket üldöző 15-ös honvédeket, véres szuronyharc bontakozott ki. Az ide-oda hullámozó küzdelem során a térségben állásokat kiépített magyar csapatokra, köztük az Olszankánál levő trencsényi 15-ösökre és az esztergomi cs. és kir. 26-os bakákra szeptember első napjaiban heves orosz tüzérségi tűz zúdult, amelyet tömeges gyalogsági támadás követett.⁴⁴

Miközben emberek beásva tüzeltek vagy rohamoztak, a tiszteknek azalatt is figyelni, intézkedni, jelenteni, s mindehhez mozogni kellett, s ha sor került rá, nekik kellett vezetni a rohamot is. Szoleczky hadnagy egyéni bátorsága ehhez nem hiányzott, így nem csoda, hogy szeptember 4-én már sebesültként szállították vissza a harcterről, Kelet-Galíciából. A bal arcán behatolt, jobb felén kiment gyalogsági löszertől sebesült meg, egyszerre szerencsés és keserves módon: hátsó fogainak egy része kitört, azonban arcán hosszú távon nem maradt semmiféle külsérelmi nyom. Esztergomban lábadozott október 29-ig.

A 37. honvéd gyaloghadosztály az előző hadműveletek során teljesen kivérzett, feltöltésre szorult. A trencsényi 15. gyalogezred a trencsényi népfőlkelő ezreddel egybeolvasztva alakult újjá, ennek során 1914. november 1–29. között Szoleczky László a pótzászlóalj menetszázad-parancsnokaként tért vissza ismét az orosz hadszíntérre. November közepére a hadosztály egy rendkívül kacskaringós útvonalon nyugat felé masírozott, s Krakkótól északra, Michalówkánál⁴⁵ várta az új harcokat. 16-án pirkadatkor a 15-ösök vakmerő, váratlan és teljes sikerrel járó támadást intéztek a kimozdíthatatlannak ítélt, Jangrot⁴⁶ faluban megerősített állásban, túlerőben levő elsáncolt, orosz gárdaezred ellen; e győzelemmel az ezred az egész hadosztály feladatát oldotta meg, amivel előző két nap hiába próbálkoztak. A 15-ösök 500-nál több halottat és sebesültet vesztek: Jangrot elfoglalása az ezred emléknapja lett.⁴⁷

November 27. és december 14. között Wolbrom térségében ütköztek meg az ellenséggel, majd az első karácsonyt részben menetben, részben az ellenséget a Nida folyó vonaláig üldözve töltötték.⁴⁸

1915. január közepe táján beállt a kemény tél, amely óriási kihívások elé állította az osztrák–magyar katonákat, akik nyári öltözetben, a lakosság által előállított/összeszedett⁴⁹ kiegészítő ruházatban fagyoskodtak a harctereken. Óriási mennyiségű hó esett, a csúcso-

43 Piotrkówek (Lengyelország): a Lublini Vajdaság egyik faluja, 30 km-re délre fekszik Lublintól.

44 DESEŐ 1943. 21–23.

45 Michalówka (Lengyelország): Krakkótól észak-északnyugatra mintegy 32 km-re, Olkusz magasságában fekvő falu.

46 Jangrot (Lengyelország): Michalówkától 8 km-re keletre fekvő falu.

47 A támadásért a hadtestparancsnokság különös dicséret elismerését fejezte ki az ezrednek. A támadást a maga kezdeményezéséből tervező, s parancs ellenére végrehajtó Szakál Pál őrnagyot később Tiszti Arany Vitézségi Éremmel tüntették ki. DESEŐ 1943. 37–39.

48 Az erre vonatkozó térképvázlatot lásd: az egykori trencsényi 15. honvéd és 15. népfelkelő gyalogezredek háborús emléktáblája (a HM HIM belső udvarának nyugati falán, középen).

49 Gondoljunk az 1914 őszén megindult „Meleg ruhát katonáinknak!” gyűjtőakciókra, amelyek keretében a háterszágban maradtak hősapkát, érmelegítőt, kesztyűt stb. kötöttek, szörmekabátokat és gallérokat, gyapjút, illetve flanel alsóneműt, kapcát és takarókat, hálósákokat stb. vásároltak és küldtek a segítségszervezetek útján vagy egyenesen hozzátartozóiknak címezve a tábori postaszolgálattal.

kat és hegyoldalakat 1–1½ méteres, kizárólag sível és hótalpakkal járható hóréteg fedte. A hőmérséklet éjjelenként –20 °C-ra is lecsökkent. A völgyekben hóiharok, köd, fagy és enyhébb időjárás váltakozott, az utak vagy rettenetesen síkossá vagy a hirtelen olvadás miatt feneketlen sártengerré alakultak.

Magyarország történelmi határa, a Kárpátok ellen indított harmadik és egyben utolsó orosz offenzíva⁵⁰ 1915. január 1-jén indult meg az Uzsoki-hágótól nyugatra fekvő, ungi és zempléni területeket célozva. Ugyanezen a napon Szoleczky László megkapta főhadnagyi kinevezését, és zászlóalj-segédtszti szolgálatra vezényelték.⁵¹ Bár a fentebb vázolt időjárási körülmények rendkívül megnehezítették a csapatmozgásokat, valamint egymást követték az újabb és újabb pihent, orosz erősítések beérkezéséről, harcbevetéséről szóló hírek, az osztrák–magyar haderő iszonyatos erőfeszítések árán január első három hetében mindenhol a határközelen tartotta a betörő cári alakulatokat. Végül az 502 méter tengerszint feletti magasságával az Északnyugati- és a Keleti-Kárpátok legalacsonyabb hágója, a Duklai-horpadás teremtette meg az orosz áttörés lehetőségét.

A „muszka-betörés” elleni hősie, hatalmas lelkierőt, makacsságot és kitartást követelő küzdelemben – amely kitörölhetetlen nyomot hagyott a kortársak emlékezetében – részt vett a 15. honvéd gyalogezred is. Vasúton szállították az alakulatot Krakkóból Teschen–Zsolna–Zólyom–Losonc–Miskolc–Sátoraljaújhely útvonalon Homonnáig, ahonnan Taksányon keresztül gyalogoltak a frontvonalba. Rettenetes, egyre erősödő, ismétlődő támadások érték az osztrák–magyar alakulatokat, gyakran folyamatos gyalogsági és tüzérségi tűz zúdult rájuk. A dermesztő hidegben a sebesülések, megfázások, fagyások, megbetegedések szinte megtizedelték a harcképes állományt, így a talpon maradtakra még nagyobb erőfeszítések vártak. A fagyos, sziklás talajban az állások, fedezékek kialakítása – ásás, fedél készítése stb. – sokszor hevenyészetten történt, mert a legénység – a számára biztosítható élelmezés mellett – fizikai erejének végső maradékával tudta csak e feladatot elvégezni. Átnedvesedett ruhában, lábbeliben, csupán jéghideg kenyéren és konzerven tengődve nem mertek elaludni, mert félték, hogy megfagnak. Tábortüzet is csak lopva gyújtottak, nehogy felfedezzék őket az oroszok.⁵² Az elszállásolásnál szerencsés volt, aki nek valamely településen, az apró falvakban fedett helyen sikerült elhelyezkednie: azt a kevés megmaradt építményt, amely ezen a ritkán lakott vidéken egyáltalában rendelkezésre állott, elsősorban a sebesültek és a betegek elhelyezésére kellett igénybe venni.⁵³ A

⁵⁰ A Kárpátok hágóin először 1914. szeptember 24. – október 12. közt kelt át négy orosz hadsereg, az Uzsoki-, a Vereckei- és a Tatár-hágón, valamint több kisebb szorosan törtek be Magyarország területére. A hullámzó és mindkét félre nézve igen véres küzdelem tépje az orosz seregeinek utat nyitniuk a magyar Alföld és Budapest, illetve Bécs felé. Az országot, különösen a harcok által érintett terület lakosságát valósággal sokkolta a tény: menekülők lepték el az utakat, a közigazgatás megrendült, egymást követték a kisebb-nagyobb személyi- vagyoni atrocitások. Bár két és fél hét alatt az osztrák–magyar haderő úrrá lett a helyzeten, kiszorította a támadókat az ország területéről, az orosz betörés potenciális veszélye megmaradt. A cári hadsereg második, az Uzsoki-hágón át érkező támadása 1914. november 17-én kezdődött, Ung vármegye északi településeit érintve, majd a Duklai-hágón át Zemplén, sőt, Sáros vármegyére is kiterjesztették hadműveleteiket: elfoglalták többek közt Homonnát, Mezőlaborcot, Zborót és Bártfát is, s csak december 9-re sikerült teljes egészében a magyar határon túra üzni az orosz alakulatokat. VH 1914–1918. 6. k. 50.; POLLMANN 2016. 37–46.

⁵¹ RK Szü. 41. (1914):78. 729.

⁵² DOROMBY 1943. 133–135.

⁵³ DOROMBY 1943. 138., 143.

csapatok állapota csupán a február közepe felé a harcok szünetében többé-kevésbé beállott nyugalom, a kedvezőbb időjárás következtében javult: akkor viszont a felázott utak, a hegyi patakok áradása akadályozta a számukra létfontosságú folyamatos lőszer- és élelem-utánpótlást.⁵⁴ A katonák állandó kimerültségén, az elszállásolás nehézségein csak egy jó hónap múltával tudott érdemben úrrá lenni a hadvezetés.

A legmostohább viszonyok között küzdő és végsőkig helytálló trencséniek január 24–25-én a 37. honvéd gyaloghadosztály kötelékében Dwerniken⁵⁵ át előrenyomultak. A terepviszonyok és a magas hó, valamint az orosz ellenállás miatt csak igen lassan haladtak. Kitűzött célját a hadosztály nem érte el: a 15-ösök a 938. háromszögelési pont magaslatára, valamint az attól északnyugatra húzódó gerincrézre kapaszkodtak fel, s harcokra is egyedül náluk került sor, kisebb ellenséges osztagokat vetettek vissza. Tüzérségi támogatást a köd és a havazás miatt nem kaptak. A zord időjárás emellett már nagyon kimerítette a csapatokat. Négy napja javarészt a szabadban töltötték az éjjelt, a hideg miatt alig aludtak, meleg ételt nem kaphattak, a teljesítőképességük tehát csökkenőben volt. Fedél alá csak másnap juthattak, Lutowiska, Krywka és Skorodne⁵⁶ elfoglalása révén. Január 31-én, amikor a hadvezetés számára nyilvánvalóvá vált, hogy az oroszok visszavetése nem fog sikerülni, az oroszok meg-megújuló támadásai, valamint a saját alakulatoknál ekkor már aggasztó létszámcsökkenés következtében lemondtak a további előrenyomulásról.⁵⁷ Február 8–10. közt a hadosztály Lutowiskától délre tűzharcban tartotta távol állásaiktól az oroszokat. A 37. honvéd gyaloghadosztály ellen indított orosz támadások túlnyomórészt összeomlottak, azonban a nehéz harcok márciusra felőrölték a hadosztályt, így a 15-ösök összes tartalékát is.⁵⁸

Egy hónapon belül a trencsényi honvédeket (és velük Szoleczky főhadnagyot) az Északkeleti-Kárpátok túloldalán vetették be, váltakozó hadiszereplésével. A 37. honvéd gyaloghadosztály március 6-án hajnalban Chmielnél⁵⁹ és a tőle folyásirányban lefelé 10,5 km-re fekvő Procisnenél átkelést kísérelt meg a San folyón, hogy azután a Santól északra levő magaslatokon húzódó ellenséges főállásokat támadja. A –16 fokos hideg ellenére az ezredek egy része átgázolt a folyón, de nem tudták tartósan védeni az állásaikat, és utánpótlásuk is akadozott, vissza kellett húzódnuk kiinduló állásaikba.⁶⁰ Március 22-től a már csak 600 fős ezredet a hadosztály kötelékében Dwerniktől délre, a San folyó kanyarulatában vetették sikeres védekező harcba.⁶¹ A védelmi állásban levő csapatokat az április 2-ra, nagypéntekre forduló éjszakán dühöngő, jeges hóvihar is erősen megviselte.

⁵⁴ DOROMBY 1943. 138.

⁵⁵ Dwernik (Lengyelország) Chmiel és Procisne közt félúton fekvő település.

⁵⁶ Uzsoktól észak-északnyugati irányban kb. 20 kilométerre, rendes körülmények közt másfél óra alatt gyalog bejárható távolságban (6,1 kilométer) egymás mellett fekvő három községről van szó; Lutowiska (ukránul: Літовищі), Krywka (ukránul: Кривка) és Skorodne (ukránul: Скорodne) ma Lengyelország délkeleti részének csücskében, a Kárpátaljai Vajdaságban levő települések.

⁵⁷ VH 1914–1918. 8. k. 90–96.

⁵⁸ DOROMBY 1943. 137–138. Február 2-án és 3-án, amikor az oroszok támadásai a hadtest állásai ellen összeomlottak, a 37. honvéd gyaloghadosztály már csak 4700 puskával védte 10 km-nyi hosszú védelmi vonalát. Az oroszok számbeli túlsúlyát tekintve, ez kimagasló teljesítménynek mondható.

⁵⁹ Chmiel (ukránul: Хміль) Lengyelország délkeleti részén, a Kárpátaljai Vajdaságban fekvő falu a San folyó partján, mintegy 10 km-re az ukrán határtól; Ungvártól északra, légvonalban mintegy 70 km-re.

⁶⁰ DOROMBY 1943. 152.

⁶¹ VH 1914–1918. 8. k. 458–460.

A hőmérséklet annyira lecsökkent, hogy a rajvonalba ismét több ember megfagyott.⁶² Az osztrák–magyar 2. hadsereg részeként a hadosztály és az ezred április 9–30. közt védelmi harcokat folytatott a Kárpátok főgerince mögé végrehajtott visszavonulás után. Április 9-én a küzdővonalban a hadosztály a délelőttől estig ismétlődő heves támadásokkal szemben birtokban tartotta a Kozialata-magaslatot és a nagypolányi⁶³ völgyzárát.⁶⁴ 23-án az Ung völgyébe visszavont tartalékként pihent az ezred, amikor a Szurmay-csoport sürgős segítséget kért a nagy erővel végrehajtott ellenséges betörés miatt. Az előző nap menetkészültségbe, majd riadókészültségbe helyezett 15. gyalogezredet éjjel 1 óra 30 perckor indították útba Kiesvölgybe,⁶⁵ 2 órakor megindultak, s reggel 6 órakor érkeztek be, amikor a helységtől északra bevetésre csoportosították őket, hogy a 72 órája harcoló csapatokat legalább egy éjjelre ki lehessen vonni és a lehetőségekhez képest rendezni. Végül április 27-ig a trencséniek a 128. dandár tartalékát képezték.⁶⁶

A magasabb parancsnokságokat élénken foglalkoztatta az elmúlt időszak átcsoportosításai miatt teljesen összekeveredett kötelékek rendezése. Ezt csak körülményes, időigényes munkával lehetett elvégezni, mert egyik védelmi szakaszt sem volt szabad túlságosan gyengíteni, másrészt némelyik kikülönített csapatrész csak többnapos menettel tudta a hadsereg másik szárnyán álló ezredét, hadosztályát elérni. Az első lépés a Szurmay-csoport és a 2. hadsereg között régen esedékes cserék végrehajtása volt. A 2. hadsereg április 30-áig visszakapta a 12., a 44. gyalogezredet, a 15. honvéd gyalogezredet és visszaadta a 38. és 68. gyalogezredeket. A Szurmay-csoport parancsnoksága 27-én a Kiesvölgyön maradt 15-ösöket visszairányította a 37. honvéd gyaloghadosztályhoz Fenyvesvölgyre,⁶⁷ illetve Malomrétre.⁶⁸

Az 1915. május elején Gorlicénél megvert oroszok lassanként a San vonalára húzódtak vissza, és ott kíséreltek meg újabb ellenállást. Az 1915. április 1-jétől ismét századszolgálatot ellátó Szoleczky főhadnagy a nyári harcokban tűnt fel megint. Kraśnik közelében a 37. honvéd gyaloghadosztály arcvonalán a 73. honvéd gyalogdandár két ezrede, a trencsényi 15. és soproni 18. honvédek Wyznica⁶⁹ községtől⁷⁰ északra betörték az orosz állásba, majd az Urzędówka patak mögé vetették vissza az oroszokat. Az oroszok az Urzędówka patak mögé húzódtak, de Urzędów⁷¹ falut a déli parton, hídfőként megszállva tartották.⁷² A településért három napos, véres csata bontakozott ki, amelynek nyitánya július 5-én az osztrák–magyar haderő folyami átkelése, majd támadása volt, amely azonban

⁶² DOROMBY 1943. 168.

⁶³ Nagypolány, volt Zemplén vármegyei rutén település, ma: Vel'ká Pol'ana (Szlovákia).

⁶⁴ VH 1914–1918. 8. k. 641., 664–674.; TURIK 2016. 33.

⁶⁵ Kiesvölgy (ukránul Лубня [Lubnya]) település Kárpátalján, a Nagybereznai járásban (Ukrajna).

⁶⁶ VH 1914–1918. 8. k. 689–690.

⁶⁷ Fenyvesvölgy (ukránul Ставне [Sztavne]) falu Kárpátalján, a Nagybereznai járásban (Ukrajna).

⁶⁸ VH 1914–1918. 8. k. 691–732. – Malomrét (ukránul Жорнава [Zsornava]) falu Kárpátalján, a Nagybereznai járásban (Ukrajna).

⁶⁹ Wyznica (Lengyelország): falu Kraśniktól 6 km-re nyugatra.

⁷⁰ Wyznianka (Lengyelország): falu Kraśniktól 7 km-re északnyugatra.

⁷¹ Urzędów (Lengyelország): falu Kraśniktól 10 km-re északra.

⁷² VH 1914–1918. 10. k. 120–121.

az oroszok ellentámadásával, Urzędów elvesztésével és hatalmas veszteségekkel járó visszavonulással végződött július 7-én. Szoleczky főhadnagy az 1. századdal elsőként kelt át a mocsaras Urzędówka folyócskán, és a mély völgyben hosszan elhúzódó falu feletti erdős magaslatra vezette embereit. „1915. július 5-én nagyon bátran, energikusan és ügyesen teljesítette azt a feladatot, hogy keljen át századával az Urzendowka patakon, és támadja oldalba az ellenséget. Így lehetővé tette, hogy a zászlóalj átkeljen a folyócskán. Nagyon derék és alkalmas tiszt” – írta róla ezredparancsnoka, Lähne Miksa ezredes⁷³ kitüntetési javaslatában.⁷⁴ A támadás jobb szárnyán a 12. honvéd gyalogezred nyomult előre, magára vonva az orosz gyalogság tüzét és srápneltüzet, majd beásták magukat. Két nappal később már a visszatámadó orosz első vonal puskatűzzel és géppuskákkal, a tüzérség gránátokkal lőtte a falut, amely a templommal együtt lángba borult, fülsiketítő robajjal égett. A túlerőben levő ellenség egyszerűen elárasztotta a települést és a környéket. A szatmári 12. honvéd gyalogezred halottban, hadifogságba esettekben elszenvedte eddigi legnagyobb vereségét.⁷⁵

Ezredparancsnoka nem sokkal később ismét kitüntetésre javasolta Szoleczky Lászlót: „Az 1915. szeptember 12-én és 13-án, Hluzskánál⁶ Galíciában zajló harcokban századát a legnagyobb ügyességgel, bátorsággal és körültekintéssel vezette, és így a legnagyobb mértékben hozzájárult a sikerhez. Mindkét napon kitüntette magát személyes bátorságával.”⁷⁷ Helytállását a Legfelsőbb Dicsérő Elismerés újjalagos tudtára adásával, és annak látható jelével, az Ezüst Katonai Érdeméremmel (közkeletű nevén Signum Laudis) értékelte a hadvezetés.⁷⁸

Az ezredet csakhamar kivonták a Kolomea térségében folytatott harcokból, és a lembergi vasúti csomóponton át északra, Volhíniába szállították.

1. kép – Ebből az időszkból származhat ritka fényképeinek egyike, amelyet hazaküldött vagy hazahozott. A mellképen hadjonfőt látjuk, mosolytalanul, inkább elgondolkozva kitekint a fotóból, s még nincs kopaszra nyírva, mint egy évvel később a rohamcsapat miatt. A bal zubbonyzseb hanyagul nyitva van, talán toll látható benne. Szabálytalan gallérviselete mellett jól kiemelhető két főhadnagyi csillaga, mellén két kitüntetésének (az Ezüst és a Bronz Katonai Érdemérem hadiszalagon) szalagsávjai. Mindezek, illetve a mögötte látható fenyőágak nyomán a képet 1915 ősze és 1917 tavasza közé datálhatjuk. (magánygűjtemény)

⁷³ Lähne Miksa (1856–1918) hivatásos katonatiszt. 1914-ben a m. kir. 15. honvéd gyalogezred parancsnoka, 1916-ban dandárparancsnokká léptették elő. Szolgálataiért III. osztályú Vaskorona Renddel, valamint a Lipót Rend lovagkeresztjével tüntették ki. 1918-ban halt meg, a pontos dátum nem ismert. NÉMETH 1996. 183.

⁷⁴ HL TKJ 3426. 1915. július. Ekkor a Bronz Katonai Érdeméremet kapta meg hadiszalagon.

⁷⁵ DESEŐ 1931. 130–142.

⁷⁶ Hrushka (Ukrajna, ukránul: Глушка) Dnyeszter melletti település Kolomeától 75 km-re északkeletre, Csernovictól 60 km-re északra.

⁷⁷ HL TKJ 6125. 1915. szeptember 21.

⁷⁸ RK Szü. 43. (1916):35. 707.

Karpilowka⁷⁹ térségében voltak az állásaik, s itt Putilowka térségében éltek meg a szentes-tét és az újévet is.

Szoleczky főhadnagy rendszeresen írhatott haza – ehhez az iskolaévek megszokása mellett a szolgálati távollétek is hozzászoktatták – mégis mindösszesen egy levele maradt fenn, az is úgy, hogy a helyi sajtó leköszölte.

„Karácsonyi hangulat a lövészárokból. A világháború viharja a legtöbb családból kiragadott valakit, kik már a második karácsonyt kénytelenek öveiktől távol, idegen földön a lövészárók földalatti sötétjében tölteni. De hogy a szeretet ünnepének szent és meleg hangulata ezeknek a lelkében is tiszta bensőséggel ég, legjobban bizonyítja egy levél, melyet Sz. L. honvédfőhadnagy, ki már a háború kitörése óta a harcmezőn van, minap küldött Esztergomban lakó szüleinek. A szép és hangulatos levelet, melyből a családi együvértartozandóság és gyermeki szeretet melege oly intenzív fényre sugárzik, a karácsonyest hangulatának fokozására közreadjuk olvasóinknak. A levél így hangzik: »Mire levelem kézhez kerül, talán már együtt ülök a karácsonyestét, talán már gyertyafényben úszik a karácsonyfa, kis Panni⁸⁰ örömmel futja azt körül és keresi mit hozott számára a kis Jézus. Én pedig fedezékemben ülve nézek magam elé, gondolatban körükbe járva, fel fog elevenedni előttem a sok boldog karácsonyest képe. Szegényes lesz a mi karácsonyunk, mint a betlehemi pásztoroké, kik nyájjaikra vigyáztak. Mi is pásztorok vagyunk, örököndünk szeretteink felett, hogy nyugodtan megülhessék ünnepeiket. Nem lesz ez igaz boldog karácsony, nagyon jól tudjuk mi azt, minden családban lesz egy üres hely, hova még valakit várnak..., hova azonban már sok helyütt nem tér vissza! Idegenbe pedig, hány gyermek, apa, testvér néz farkasszemet a rideg fekete halállal a fagyos fedezékben, hányan száll sóhaj, ima az ajkán, s velük érezve én is, együtt kérjük az eget hatalmas Urát, hogy engedje meg szüleinknek, testvéreinknek azt, hogy még igen sok karácsony ülhessenek meg édes mindnyáján. A kis Jézus meg fogja hozni részünkre is ajándékát, áldást fegyvereinkre, győzelmeink lesznek majd magja egy olajfájának, melyről leszakitjuk a világbéke olajágát. Ez lesz az igazi karácsony, a boldogság ünnepe, midőn a vérben fürdő országok népe mond hálát az Istennek. Most még arra kérem, gondoljanak fiukra, ki lélekben magukkal lesz a szent estén.«⁸¹

Immár a harmadik háborús esztendő vette kezdetét. A trencsényi 15. honvéd gyalogezredet még mindig az északi – pontosabban keleti – harctéren találjuk. Szoleczky főhadnagy 1916. június 8-tól augusztus 22-ig beteg volt. Nem tudjuk, pontosan mi volt a baja, mindenesetre október 26-ig menetszázad-parancsnokként valahogy sikerült ismét otthon, Esztergomban lábadoznia.

1916 októberében egy új, a román hadszíntéren bevetett alakulathoz, a 315. honvéd gyalogezredhez került,⁸² október 27-én már nevét ott találjuk a tiszti beosztási táblázat-

⁷⁹ Karpilivka (ukránul: Карпилівка; lengyelül: Karpilówka): ma Nyugat-Ukrajnában fekvő település.

⁸⁰ Akkor 11 éves Anna húgáról van szó.

⁸¹ *Esztergom* 20 (1915):52. 5–6.

⁸² A 312., a 313., a 314. és a 315. honvéd gyalogezredeket 1915 folyamán a m. kir. 70. honvéd gyalogadosztály részeként állították fel. DOROMBY–REÉ 1943. 442.

ban a II. zászlóalj parancsnokaként.⁸³ 1916. november 4-én az ezredparancsba bekerül az 1914. április havában megalapított *Külügy-Hadügy* előfizetési felhívása: a kiadóhivatal mutatványszámot is küld azoknak, akik „*az egyetlen magyar katonai hetilapot, magyar katonák alapítását és tulajdonát, a magyar katona működésének, dicsőségünknek leghivatottabb szószólóját*” 1917. január 1-jétől előfizetésükkel támogatják, és ennek árát azonnal beküldik. A gyűjtőíven a II. zászlóaljnál Szoleczky főhadnagy szignója bizonyítja, hogy látta és felkarolta a lap ügyét.⁸⁴ Közben 1916 végén – 1917 elején ezen a fronton, József főherceg hadseregcsoportjánál „jó” eredménnyel végezte el a századparancsnoki és rohamtanfolyamot, s ettől kezdve megfigyelhető, hogy a „legénységi” rohamisták is az ő századához kerülnek, illetve alakulatával gyakorolnak.⁸⁵

Az osztrák–magyar rohamcsapatokról, az első világháború „rohamistáiról” meglehetősen keveset tudunk. Bár az 1914–1915-ös kárpáti harcok idejében már léteztek feldeírítésre, foglaltszerzésre, rajtaütésre alkalmazható különítmények, kiképzésükre a honvéd alakulatoknál 1916 decemberétől német mintára és segítséggel került sor, alakulatonként változó 2–4 hetes tanfolyamok keretében. Tagjait akadályleküzdésben, éleslövészetben, kézigránát-használatban, futásban, közelharcban, rohamkés-használatban járatos, 18–22 éves fiatalokból toborozták; a tiszteket javaslat és önkéntesség alapján, az előljárók által kijelölt legénységet gondos válogatás révén. A kiképzés alatt erősen megrostálták az emberanyagot. A rohamhullám előretörését itt gyakoroltatták be velük – egyszerre segítve őket a sikerélményhez, a pontosság és fegyelmezettség, nemkülönben az egymás iránti felelősség és az önállóság megéléséhez. A körütekintés és az időzítés ugyanis automatizmusként kellett, hogy működjön: első lépésben a megszerzett információk alapján a rohamjárőrök a 30–40 méterre levő kiinduló állásból (rohamállás) megindulva betörték az ellenséges állás gyengének ítélt pontjára, s leküzdve az ottani ellenállást, elfoglalták azt. Az őket látótávolságon belül⁸⁶ követő első rohamoszlop – a legjobb kézigránát-dobók és gránátvivők – ék alakban betört az ellenséges állásba, s biztosító erők hátrahagyásával tovább nyomult a kitzűzött cél felé. A második rohamoszlop – lövészek, közelharcosok, géppuskások, távbeszélők, esetleg lángszórósok – őket támogatva és a tartalékot képezve követte az elsőt, míg a harmadik – géppuskásokkal, kézigránát-dobókkal, műszakiakkal az elfoglalt állások hevenyészett megerősítéséhez szükséges technikával és emberekkel – végleg megtisztította a terepet, biztosította az összeköttetést az előttük haladó oszlopokkal, hátrafelé pedig a mögöttük 50–60 lépésre rohanó gyalogsággal. A gyalogság beérkezése után a rohamistákat azonnal kivonták a tűzvonalból.⁸⁷ Éjjeli-hajnali harcra, védekezésre, de főleg támadásra és nappali bevetésre használták őket.

Ahhoz, hogy ez a folyamat – „az ellenséges erők felgöngyölítése” – olajozottan működjön az arcvonalon, meg kellett szokni a gyalogsági és tüzérségi tűzben való gyors,

83 HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 587/kt–1916. sz. alatt a 70. hadosztályparancsnokságnak írt feljegyzést az ezredparancsnok: „*Kérem a hadosztály parancsnokságot, a folyó év oct. hó 12-től kelt hadosztály eligazítás 6ik pontját oda módosíttatni, hogy Szoleczky László főhadnagy a II. zlj. ideiglenes parancsnokságával folyó évi október hó 25. napjától bizatott meg.*” Egy másik, november 11-i irat szerint november 3-ával, ugyanott 14-ére piros ceruzával javítva a dátum.

84 HL II. 624. M. kir. 315. hgye.

85 HL II. 624. M. kir. 315. hgye.

86 ÁLLÁSHARC 1918. 8. szerint az 1. és a 2. hullám közt 50–60 lépés távköz, a 2. és 3. közt 60–80 lépés lehet, utóbbi „*esetleg munkás és teherhordó részlegek követhetik a megoldandó feladat szerint.*”

87 HALÁLFEJES 2006. 24–25.

céltudatos mozgást, hatékony cselekvést, határozott, meglepő és magabiztos fellépést.⁸⁸ Az oktatás ennek érdekében eleve élesben folyt, így a drótakadály eltávolítása, a robbantások, a kézigránátharc (állva, térdelve, fekve, futva, irányba és célra dobva), a lögyakorlat gyakorta sebesülteket, néha halálos áldozatot is követelt.⁸⁹ Volt, akit alkalmatlannak ítélték, ilyenkor pótlásul hívtak be valakit. Nemcsak saját, de az ellenséges erők által használt fegyvereket, „különleges harceszközöket”⁹⁰ is ismerniük, illetve szükség esetén használniuk is tudni kellett. A rohamcsapatok tagjai ezért tartották elit csoportnak magukat; a különleges képzettség, a rendszeres gyakorlatozás, az összeszokottság és a nagyfokú egymásrautaltság miatt az átlagnál közvetlenebb kapcsolat alakult ki a bajtársak és előljáróik közt. Oktatták őket a gyakorlatban, de felkészítést kaptak a gáztámadásoknál elvárt magatartásra, modelleken mutatták be az ellenséges állások szerkezetét, megtanították őket vázlatok és jelentések készítésére, célba juttatására, extrém harci helyzetek és fizikai megterhelés elviselésére. Könnyű volt őket felismerni jellegzetes acél rohamsisakjukról, gázálarcukról, posztóval bevont tokú rohamkésükről, de legfőként két, mellükön keresztbe vetve, hónuk alatt hordott speciális kézigránát-hordzsákukról és a derékra erősített ásóról. Kenyértarisznyájukban négy tartalék élelmiszeradag lapult, posztóval bevont két kulacsuk szintén megkülönböztette őket egy átlagos gyalogostól, akárcsak posztóval-bőrrel megerősített könyökük és térdű ruházatuk.⁹¹ A rohamjárőröket világítópisztollyal is ellátták, ehhez fehér fényű világítótöltényeket, piros, zöld és sárga fényű jelzőtöltényeket vittek magukkal.⁹²

Szoleczky László 25 évesen lett rohamzászlóalj-parancsnok, és elsőik közt kapta meg az erre való kiképzést is. Nem tudjuk, alkalma volt-e oktatótiszként is közreműködni emberei kiképzésében – mint tudjuk, ezzel szívesen foglalkozott –, de 1917-ben átlag 200 koronával több ruhapénzt kapott kabátja, nadrágja, lábbelije fokozott lehasználódása miatt. Ismétlőpisztollyal és öt tár tölténnyel volt ellátva, s kötelességévé tették, hogy egy jól járó zsebórával és tájolóval szerelkezzen fel.⁹³ A rohamcsapatistekkel szemben is elvárás volt, hogy „minden tekintetben kiváló, testileg teljesítőképés és kipróbált”⁹⁴ katonák legyenek: jeleskedniük kellett térképolvasásban, terepismeretben, éleslövészetben. Mint ezt tapasztalhatták, hasonló elitalakulatokkal az oroszok – és később az olaszok – is rendelkeztek.

1916 decemberében egyébként Szoleczky főhadnagy a II. zászlóalj parancsnokaként előléptetéseket véleményezett: javasolta például Markovits Jenő egyéves önkéntes tizedes szakaszvezetővé,⁹⁵ a gazdasági hivatal ajánlatára Kreccsim Vidar [!] őrzetőből tize-

⁸⁸ ÁLLÁSHARC 1918. 34. „A kiképzési célt csakis bőséges éles lőszer alkalmazásával érhetjük el, hogy a tisztek és a legénység az összes különleges harceszközök jelentékeny erkölcsi hatásához hozzászokjanak.”

⁸⁹ HALÁLFEJES 2006. 19., 24.; JÓZSEF FHG. 4. k. 627. 1917. május 11.: „Ma a rohamzászlóaljnak nagy lögyakorlata volt Nyáradszeredán, sajnos, 2 halott és 9 sebesült maradt ott. De ha veszi az ember, hogy hány 100 és 1000 embernek az élete mentetik meg ezután a valóságban ezen alaposan begyakorolt támadási móddal, olyanokét, akik különben föltétlenül elesnének, akkor még valahogy el lehet viselni ezt a szerencsétlenséget.”

⁹⁰ ÁLLÁSHARC 1918. 34.

⁹¹ HALÁLFEJES 2006. 39–40.

⁹² ÁLLÁSHARC 1918. 14.

⁹³ ÁLLÁSHARC 1918. 14. Ezüst fedelű Omega zsebóráját a mai napig őrzi a család.

⁹⁴ ÁLLÁSHARC 1918. 33., 39.

⁹⁵ 6. század, 1916. november 6. HL II. 624. M. kir. 315. hgye.

dessé,⁹⁶ szakasparancsnoknak Matuska János zászlóssá való kinevezését.⁹⁷ Korsek László hadapródjelölti alkalmazását támogatta, dr. Komlóssy Károlyét viszont nem;⁹⁸ Patonai József tizedessé, Héring József örvezetővé való kinevezését pártolta;⁹⁹ alkalmasnak ítélte Kerekes Béla és Molnár Bertalan honvédeket örvezetőnek.¹⁰⁰ Közben láttamozta az ezredhez beérkezett legkülönbélebb hadosztály-utasításokat:¹⁰¹ „*Tábori posta 253., 1916. december 18. Kiadatik a 207. ddr. 313., 314., 315. h. gy. e. parságnak. Tudomásomra jutván, hogy tisztek (tisztjelöltek) a kávéházak külön szobáiban nagy összegekben hazard játékokat folytatnak: elrendelem, hogy az ezredparancsnokok a tisztikarban a szerencsejátékoknak a bajtársiasságra és a legfelsőbb hadiszolgálatra való káros befolyását oktatás tárgyává tegyék, ezen nagy összegekben folytatott játékokat a jövőre nézve betiltsák és a helyőrség ügyeleti tiszteknek szigorú kötelességévé tegyék a kávéházi külön szobákban különböző időben megjelenni és az ezen rendeletem ellen vétőket nekem bejelenteni. Sorsich Fml.*”¹⁰² Javaslatot tett hadosztályparancsnoki dicséretre a kiképzésnél „különös buzgalmat tanúsító” alantos tiszt, azaz zászlós és tisztjelölt személyére december 10-én, 10 embert terjesztett fel az elismerésre.¹⁰³ Pártolólag terjesztette fel december 19-én a zászlóalj-kihallgatáson megjelent Mezei Lajos tizedes Ditróra, Csík megyébe; Pap Sándor tizedes Bencére, Udvarhely megyébe és Murány János honvéd Erzsébetvárosba, Kis-Küküllő megyébe történő szabadságkérelmét, akiknek a családja a román betörés alatt elmenekült. Elismerték, hogy szabadságot kaptak ugyan, azonban addig családjuk nem tért haza, most szeretnének besegíteni „*csekélyke ingatlanuk*” rendbehozatalába, hogy „*hozzátartozóik tovább gazdálkodhassanak.*” Ráadásul a karácsonyi öt nap részükre kevés volt a két napos utazás miatt, 14 napot kértek. Az ezredparancsnok, Nagy alezredes elutasította a kérést, mert e katonák már voltak szabadságon.¹⁰⁴ A távbeszélő osztag katonái számára az előírt öt napos szabadságot azonban ki tudta adni.¹⁰⁵ 1916. december hó 23-án érkezett a hadsereg-főparancsnokság rendelete,

⁹⁶ Zászlóalj g. h., 1916. november 8. – HL II. 624. M. kir. 315. hgye.

⁹⁷ „*Igen alkalmas, törekvő. Pártolom.*” – 7. század, 1916. december 16. HL II. 624. M. kir. 315. hgye.

⁹⁸ 5. század, 1916. december 16. HL II. 624. M. kir. 315. hgye.

⁹⁹ 6. század, 1916. december 16. HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 6. század, 1916. december 21. HL II. 624. M. kir. 315. hgye.

¹⁰⁰ Géppuskásszázad, 1916. december 15. HL II. 624. M. kir. 315. hgye.

¹⁰¹ A m. kir. 70. honvéd gyaloghadosztályt 1915. szeptember 18-án alakították meg az ún. erdélyi csendőrhadosztályból. 1916. június elején az orosz frontra szállították, ahol a 4. hadsereg kötelékébe került. November elején visszavezényelték az erdélyi frontra az 1. hadsereghez. 1918. június közepén az olasz hadszíntérre csoportosították át. Parancsnoka 1915. szeptember 18-tól Goldbach Antal vezérőrnagy, 1916 augusztusától Sorsich Adalbert altábornagy, 1918 májusától Berzeviczy Béla vezérőrnagy volt. RAVASZ 2003. 25.

¹⁰² HL II. 624. M. kir. 315. hgye.; Sorsich (Sorchich) Béla (Adalbert), severini (Pest, 1860 – Budapest, 1930): 1898-tól öt éven át volt a pécsi m. kir. honvéd gyalogsági hadapródiskola parancsnoka, nevéhez fűződik az intézet berendezése és munkamenetének elindítása. 1914 márciusától Budapest városparancsnoka, novembertől altábornagy. 1915-ben két, illetve három népfelkelő-hadosztálya élén részt vett a szerbiai hadműveletekben. 1916 szeptemberében a Bruszilov-offenzíva alatt a 70. honvédhadosztály parancsnoka lett Volhíniában, majd áttették az erdélyi hadszíntérre, ahol októbertől határvédelmi harcokat folytatott; 1917 februárjára az orosz támadásokat elhárította, és augusztusban részt vett Moldova meghódításában. 1918 januárjában az olasz fronton a VI. hadtest parancsnoka, májustól gyalogsági tábornok, júliustól Kassa katonai parancsnoka. 1919-ben nyugdíjazták. ÖBL 2005.

¹⁰³ HL II. 624. M. kir. 315. hgye.

¹⁰⁴ HL II. 624. M. kir. 315. hgye.

¹⁰⁵ HL II. 624. M. kir. 315. hgye.

miszerint a „budapesti koronázási ünnepségre a hadosztály részéről vezénylendő: 1–1 legénységi állományú egyén a 313. és 315. honvéd gyalog ezredektől. (Se nem önkéntes, sem pedig tisztjelölt.) Neveik távmondatlanban 25.-én délig bejelentendők. Nevezettek magyar állampolgárok legyenek és okvetlen kitüntetéssel bírijanak. Az emberek december 28.-ika folyamán Budapestre beérkezzenek, s ott a Károly főherceg laktanyában (V. Falk Miksa utca) lesznek beszállásolva s ugyanott új tábori öltözettel ellátva. Amennyiben Budapesten a vezényelték magukat ki nem ismernék, a budapesti pályaudvar-parancsnokságnál jelentkezzenek, honnét a laktanyába vezetnek. A belépő jegyet a koronázási ünnepséghez a legénység a laktanyaparancsnokságtól kapja. A vezényelték menetlevelébe az utazás céljául bevezetendő: »a koronázási ünnepségen mint a hadrakelt sereg küldöttségének tagja, részt venni jogosult.« Tiszti tagok a hadosztálytól nem vezényeltetnek.”¹⁰⁶ A sürgős javaslatlételre Szoleczky válasza az volt, hogy e kitüntetésre érdemes emberei már szabadságon vannak.¹⁰⁷

Moldvában, illetve a Keleti-Kárpátok térségében 1917-ben hosszabb időt töltöttek el az állásokban.

„1917. március 16-án és 21-én erős orosz őrzőerők közeledtek a saját drótakadályainkhoz, melyeket az árkok gyors elfoglalásával, gyalogsági tüzzel elüldöztek. 1917. március 16-án egy orosz század (kb. 200–250 ember) hókabátokban, egy hóvihar oltalmában megtámadta századának állását a Baile-Slanictól¹⁰⁸ északra fekvő dombláncolatnál. Ezt az ellenséges támadást azonban időben észrevették és gyalogsági, illetve géppuska tüzzel, majd azonnal megindított zárótüzzel meghevístették. Az oroszok visszamenekültek korábbi állásaikba. Minden ilyen ellenséges vállalkozásnál Szoleczky főhadnagy gyors döntéseivel és a helyesen irányított tüzzel, továbbá bátor viselkedésével különösen kitűnt.”¹⁰⁹

A felterjesztés eredményeül kapta meg a Katonai Érdemkereszt III. osztályát hadidíszítménnyel és a kardokkal.

„A Slanictól¹¹⁰ északra folyó harcokban – 1917. augusztus 13. és 20. között – ismételtén kitüntette magát századának körültekintő és halált megvető bátorsággal történt vezetésével. Augusztus 13-án katonáit feltartóztathatatlanul előretörve vezette támadásba, példájával emberei maradékát lelkesítve, akikkel a szívósan ellenálló ellenséget kivetette állásaiból, és véresen kiharcolt frontszakaszát minden ellentámadással szemben megtartotta. Hősies viselkedése nagy részben hozzájárult ahhoz, hogy a számbeli fölényben lévő ellenség minden rohama haszontalan és eredménytelen maradt, és a harcteret tartani tudtuk.”¹¹¹ – foglalta össze az eseményeket Tóth Béla alezredes. Eredményeképp az újólajos Legfelsőbb Dicsérő Elismerés másodszor – a kardok egyidejű adományozása mellett – adatott neki tudtul,¹¹² így jogosulttá vált a korábban részére már odaítélt Ezüst Katonai Érdemérem hadiszalagjára ismétlopántot tűzni.

¹⁰⁶ HL II. 624. M. kir. 315. hgve.

¹⁰⁷ HL II. 624. M. kir. 315. hgve.

¹⁰⁸ Szlanikfürdő, Moldova, Keleti-Kárpátok.

¹⁰⁹ HL TKJ 12491. 1917. március 31.; RK Szü. 44. (1917):74. 1464. (Megnevezésében „a 315. honvéd gyalogezrednél beosztott 15. honvéd gyalogezredbeli főhadnagynak” titulálják.)

¹¹⁰ Szlanikfürdő (románul Slănic-Moldova) város Romániában, Moldvában, Bákó megyében.

¹¹¹ HL TKJ 22653. 1917. szeptember 2.

¹¹² RK Szü. 44. (1917):152. 2834.

Szoleczky 315. honvéd gyalogezrednél töltött életéről legtöbbit az ezred-napiparancsokból deríthetünk ki. Ezeket áttekintve a legkülönbözőbb tárgyú utasításokkal találkozunk, ezek egy része csak közvetve vonatkozik rá, érinti őt vagy alakulatát. 1917 őszétől 1918 januárjáig a román fronton időzik az I. vagy a III. zászlóalj parancsnokaként. Abban az évben, amikor immáron a negyedik télre készülnek, október 10-én például a „téli óvszerek” kiosztásáról szól az egyik parancs, amelynek értelmében 430 köpenybélést, 200 sweatert (!), 210 pár kesztyűt, 570 haskötőt és 280 téli takarót kapnak az emberek. Ugyanezen a napon a hadosztály kiutalja számukra a Károly Csapatkereszteket,¹¹³ amelyből az I. zászlóaljnak 350, a II. zászlóaljnak 176, a III. zászlóaljnak 115 darab jutott.¹¹⁴

1917. november 5-én főhadnagyunk az állomásügyeleti tiszt, ennek megfelelően látja el a napi szolgálatot az állomásőrséggel, készséggel és a telepőrséggel megerősítve. Neki jut a felemelő feladat, hogy rendelkezzen a legénység szennyes fehérműje mosásának tárgyában: minden hó 1-jén és 15-én a szakaszparancsnok személyes felügyelete mellett szedendő el a fehérmű, s a szakaszparancsnok tartozik egy névjegyzéket készíteni arról, hogy kitől, milyen fehérmű vétetett át. A jegyzék és vele fehérmű a századparancsnokságnak kerül átadásra, amely, összesítés után, a gazdasági hivatalnak adja tovább, és végül a hadsereg gőzmosó intézeténél kerül kimosásra.¹¹⁵

Miután nem az első vonalban vannak, csak tartalékban, 1917. november 16-án az ezredparancs „legénységi egyének hozzátartozóinak tartózkodása a hadra kelt sereg körletében” címmel is intézkedik.

„Ismételten előfordult, hogy legénységi egyének hozzátartozói a hadra kelt sereg körletébe érkeztek, s táviratokkal zaklatták az ezredparancsnokságot, hogy férjük, vagy fiuk számára szabadságot engedélyezzen azért, hogy találkozhassanak. A legénység kioktatandó arra, hogy az ilyen zaklatásokkal csak fölösleges költségbe verik hozzátartozóik magukat, mert minden ilyen kérést elfogok utasítani, mivel nincs, s nem lehet elfogadható alapjuk. Ha a honvédnek valami közölnivalója van hozzátartozóival vagy azoknak övele, akkor rendelkezésre áll a tábori posta, s elintézhetik levélben. Írni nem tudók forduljanak század parancsnokaikhoz, akiknek kötelességévé teszem, hogy az ilyen emberek leveleit valamelyik jó írású emberrel, vagy a századírnökkel megírassák. Fontos és sürgős esetekben pedig a hozzátartozók a csendőrség útján táviratozhatnak az ezredparancsnoksághoz, tehát semmi célja sincs az ideutazással járó fölösleges költségeknek.”¹¹⁶

Gőzerővel folyt a rohamkiképzés. November 16-án annak is nyoma van, hogy a legénységet rohamkiképzés-tanfolyamra vezénylik, méghozzá a 70. honvéd rohamzászlóalj a 39. honvéd rohamzászlóalj táborhelyére (Úz-völgy, Aklos csárda) fog áttelepülni. A zászlóalj beérkezése után az ezred a rohamkiképzés második tanfolyamára új járőröket fog vezényelni. Ezek beosztása után a rohamzászlóaljhoz kiképzés céljából vezényelt régi emberek az ezredhez bevonulnak. A rohamzászlóaljnál megmarad az állandó keret, valamint a tanfolyamra vezényelt oktatószemélyzet. Az ezredhez bevonult emberekből – egy altiszt-

¹¹³ A Károly Csapatkereszt elnyerésének feltételeiről írásunk 57. oldalán bővebb információ olvasható.

¹¹⁴ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1917. október 10. 9. pont

¹¹⁵ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1917. november 5. 9. pont

¹¹⁶ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1917. november 16. 3. pont

ből és nyolc emberből álló – rohamjárőröket fognak alakítani, amelyek a zászlóalj-roham-tisztek közreműködésével és vezetése alatt rendszeresen gyakorlatoznak majd.

„A vezényelt emberek válogatott, testileg erős, szellemileg friss, lehetőleg a legifjabb évfolyambeliek legyenek. (...) A vezénylendők gázálarccal és rohamkéssel ellátva 22-én du. 3-kor az ezredparancsnokságnál gyülekeznek, onnan a gazdasági hivatalokhoz fognak útba indulni, ott is éjjeleznek, majd 23-án, élelmezési okmányokkal ellátva tartoznak útba indulni.”¹¹⁷

A 70. honvéd rohamzászlóalj parancsnokságnál délelőtt 11 órakor kell jelentkezniük. Néhány nappal később pontosították a parancsot: csakis megfelelő embert küldjenek, mert a rohamtanfolyamról való személycseré bonyolult és kerülendő.¹¹⁸

November 20-án a parancs már arról is szól, hogy előző napon 40 db rajkályhát osztottak ki a 315/II. zászlóaljnak, ezzel egy időben 400 db fehér, 200 db piros, 200 db zöld színű világítótöltényt, 200 db rakétát, 450 db Stielhandgranatot, 5 kg vazelint utaltak ki az alakulatnak.¹¹⁹

Eloszlatva az esetleges illúziókat, a hadvezetés még novemberben felkészítette a katonákat a szegényes karácsonyra:

„Az összes élvezeti cikkekben és egyéb anyagokban való szűkösség lehetetlenné teszi, hogy a Hadügym. Hadsegélyző hivatala az egész hadra kelt sereget ez évben is – így a megelőző három hadiév folyamán – karácsonyi ajándékkal ellássa. A Hads. Főparság és Hadügyministeriummal történt kölcsönös megállapodás alapján a Hadsegélyző Hivatal egy »haditerületi karácsony« rendezésétől ez évben eláll, és a különben e célra kiadott összeget a rokkantak, elesett hősök özvegyei és árvái, valamint tartalékosok nejeinek segélyezésére fordítja. A Hadsegélyző Hivatal reméli, hogy így, a hadra kelt seregnél levő derék harcosainak felfogása szerint cselekszik. Bátor katonáink ne a lakosság benső szeretetének és hálájának lankadását lássák ebben, hanem legyenek arról meggyőződve, hogy a haza hálája feleségeik és gyermekeik, valamint rokkant bajtársaikról való gondoskodás által jut kifejezésre. További katonaothonok – legfelsőbb hadurunk által kezdeményezett intézmények – létesítésével a Hadsegélyző Hivatal törekedni fog, hogy – amennyiben a jelenlegi viszonyok azt megengedik – a harctéren lévő katonáinkról a jövőben is gondoskodjék. Ha a Hadsegélyző Hivatal fentebb említett okokból egy nagymérvű haditerületi karácsony rendezésétől ez évben el is áll, mindazonáltal törekedni fog a hadra kelt sereg vegyes csapataitól, parancsnokságaitól, vagy intézeteitől esetenként beérkező 1917. évi karácsonyi ajándéktárgyak beszerzésére vonatkozó kívánságoknak megfelelni.”¹²⁰

¹¹⁷ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1917. november 16. 6. pont. Ugyanezen a napon pót-ezrednapiparancs is megjelent, amelynek I. pontja arról tudósított, hogy a 70. honvéd rohamzászlóalj 12-én megtartott záró gyakorlata alkalmából a hadtestparancsnok a rohamzászlóalj teljesítményével teljesen meg volt elégedve és elismerését fejezte ki. Ebbe az utasításba került egy ismételt utalás is arra, hogy a gyutacsokkal vagy más robbanószerekkel való játszás következtében előforduló sebesülések öncsonkításnak minősülnek, és rögtönítelő eljárás alá vonják az illetőt.

¹¹⁸ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1917. november 20. 8. pont

¹¹⁹ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1917. november 20. 5. pont. Stielhandgranat: nyeles kézigránát. Vazelin: a legfinomabb minőségű zsír a fegyver összes fémrészeire, kívülről-belülről.

¹²⁰ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1917. november 20. 10. pont

November 26-án újra terítékre került a kézigránáttal és gyutaccsal való babrálás kérdése:

„A legszigorúbban megtiltandó a kézigránatokkal, fel nem robbant lövedékekkel, gyutacsokkal való játszadozás, babrálás. Ha valamely ember ilyeneket elhányva talál, akkor nem szabad abhoz nyúlania, hanem jelentse azt azonnal közvetlen előljáró parancsnokának. (...) ismételten iskolázás tárgyává teendő, hogy az ilyen anyagokkal játszó ember nemcsak annak teszi ki magát, hogy súlyosan megsebesül, esetleg megvakul, hanem minden esetben, mint öncsonkító, rögtönítélő eljárás indíttatik ellene. Ezen parancsom a legénységnek anyanyelvén is megmagyarázandó.”¹²¹

Ugyanez a parancs egy fürdő létesítéséről is intézkedett, amely Preinreich Gyula ezredesről, a 9. honvéd gyalogezred parancsnokáról kapta a nevét, aki a világháború elején ezrede élén halt hősi halált. Egyúttal a fürdés rendje is szabályozásra került. Minden százdától naponta 5–5 főt lehetett fürdeni küldeni úgy, hogy reggel 7-re a fürdőnél legyenek, fürdés előtt és után a katonaoththonban tartózkodhattak. Az ezredtörzs konyháján ebédelhettek, ám ehhez az alapanyagot saját századkonyhájuk utalta át, majd délután 4-kor be kellett vonulniuk a századukhoz. A törülközőt, szappant és tiszta fehérneműt magukkal kell hozniuk. Fürdés után, a fürdőhöz kapcsolódó mosodában a szennyes és dezinficiált fehérneműt kötelesek voltak kimosni. A tisztí fürdő naponta 8–11 és délután 2–4-ig volt üzemben. A fürdeni szándékozóktól elvárták, hogy egy nappal előbb telefonon értesítsék az ezredorvos-főnököt, aki a beosztást elkészítette, így gondoskodott a fürdő zavartalan működéséről. Ide is vinni kellett a szappant és a törülközőt. A fürdő fával való ellátásáról a műszaki század gondoskodott. A fürdeni kívánó legénység azonban decembertől egy-egy darab fát is kénytelen volt magával cipelni, lehetőleg bükkfát, amellyel a fürdőjüket fűtenék, mert a fürdő személyzete nem volt képes elegendő fát felvágni, keményfa pedig egyáltalán nem állt rendelkezésükre.¹²²

1917 decemberében szabad választás elé állították a tiszteket, hogy együtt vagy egyenként vásárolják meg a brassói felszerelési raktárból a szükséges ruházati és felszerelési cikkeket.¹²³ Az ezredparancs szerint hihetetlen mennyiségű irodaszert használtak fel: tintaírónt, fekete, piros, kék, zöld színben; tollszárat, ezredszinten összesen ezer levélborítékot, írógéppapírból 500 ívet, irodai papírból 750-et. Az ügyintézéshez kellett még 35 db indigó, 6 sorvezető, 3 üveg ragasztó, 4 tubus syndetikon,¹²⁴ 8 db törőlgumi, 6 üveg vegytinta, 3 db háromszögvonalzó, 2 doboz kapocs, 1 olló, ezzel szemben 12 üveg fekete tinta. A háborús adminisztrációhoz szükséges volt még 3 doboz rajzszer, 24 db ceruzahegy-védő, 1 üveg fekete tus, 6 db nagy füzet, 4 db naplófüzet, 4 ív itatópapír, 25 ív csomagolópapír, 2 gombolyag spárpa, 2 gombolyag császarcérna, 9 db jelentőtömb, 6 db irattömb, 1 db heveder (?), 2 festékpárna és két üveg festékpárna-tinta.¹²⁵

Az irodaszert kiadásával egy időben központilag zöld tábori levelezőlapokat is osztottak, amelyből az ezredtörzs 150 darabot, az I., illetve a II. zászlóalj 600–650 darabot, a

¹²¹ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1917. november 26. 1. pont

¹²² HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1917. november 26. 2. pont

¹²³ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1917. december 1. 3. pont

¹²⁴ A Syndetikon a berlini Otto Ring & Co. által 1880 óta előállított, halenyv alapú ragasztóanyag márkanéve volt. <https://de.wikipedia.org/wiki/Syndetikon> [2018.03.11.]

¹²⁵ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1917. december 1. 3. pont

műszaki század 650 darabot kapott. Összesen 1400 levelezőlap kiosztására került sor ezen alkalommal.¹²⁶

December 10-én a szokásos utasítások mellett közhírré tették a hadosztályparancsnokság 9-én kelt eligazításának 3. pontját is.

„Gyakori eset, hogy elesettek hozzátartozói a hátszorból a hadosztálykörletbe érkeznek azon célból, hogy az itt eltemetett hozzátartozóik hulláját exhumálják és tovaszállítsák. Bajtársi kötelesség, hogy a parságoknál exhumálás végett megjelenő, a távoli hátszorból érkezett polgári egyének a legmesszebbmenő támogatásban részesüljenek. Melléjük a parság által kísérőül egy tiszt adandó, ki az illető polgári vagy katonai egyéneket az exhumálás színhelyére kíséri. A koporsó forrasztásához szükséges anyagot azon parság tartozik díjmentesen rendelkezésre bocsátani, melynél az elesett exhumálása végett érkezett egyén jelentkezik.”¹²⁷

Ugyanitt szintén a hadosztályparancsnokság a felesleges és hasznavetelenné vált fegyverek, fegyveralkatrészek, ruhaneműek, bakancsok, felszerelési tárgyak, szekerek, járművek és ezek alkatrészei gyűjtéséről intézkedett. Összegyűjtötték a kávékonzerveket burkoló vászonpapírost is, hogy visszaküldjék őket a felvételező állomásokhoz. A hadosztályparancsnokság intézkedése szerint a hóköpenyeket csak harc esetén lehetett kiosztani a legénységnek, addig a zászlóaljparancsnokok feleltek anyagilag a készletekért.¹²⁸

1917. karácsony napjára az ezred kiképzési tervet kapott, továbbá azt az utasítást, hogy a Csíkszeredán kívül elhelyezett alakulatok nem vásárolhatnak be a városban. A karácsonyra utalás mindösszesen abban merült ki, hogy a hadosztály református tábori lelkésze 26-án a csíkszentimrei iskola termében istentiszteletet tartott, és ezen a szolgálatmentes tisztek és legénység részt vehettek. A *Tolnai Világlapja* 3–3 példányban került kiadásra az I. és II. zászlóaljparancsnokságnak, egy példányban a műszaki századnak, az *Érdekes Ujság* karácsonyi száma 8–8 példányban az I. és II. zászlóaljparancsnokságnak.¹²⁹ Egy nappal korábban az I. zászlóalj parancsnokságát a szabadságáról bevonult Szoleczky László főhadnagy vette át.¹³⁰ December 27-én a hadtestparancsnokság elrendelte a nyárádszeredai rohamtanfolyamra való vezénylést tisztek és altisztek részére. A tanfolyam 25 gyakorlónapot tartalmazott és minden hónap 10-én kezdődött.¹³¹

A karácsonyi ajándékokat végül is a Hadsegélyző Hivatal által sikerült biztosítani a legénység részére. 300 db pipát kaptak szárral, 300 db öngyújtót, 300 zsebkést, 100 szájharmonikát, 2000 db patentgombot és 3000 db biztosítótűt.¹³²

Az 1918-as év sem kezdődött könnyen. Január 3-án a legénység étkeztetésének egyöntetűvé tételéről döntött az ezredparancsnokság.

„Vasárnap hús, 400 g és főzelék, fél liter bor fejenként, vacsorára kávé; hétfő hús, 300 g, főzelék (...) reggelire 15 gr kávé naponta, a főzelék káposzta, burgonya, puliszka és tészta, galuska vegyesen szolgáltatandó ki (...) amennyiben a vágás-

¹²⁶ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1917. december 1. 17. pont

¹²⁷ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1917. december 10. 4. pont

¹²⁸ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1917. december 10. 5., 7., 8. pont

¹²⁹ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1917. december 24. 7., 8., 11., 12. pont

¹³⁰ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1917. december 25. 4. pont

¹³¹ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1917. december 27. 3. pont

¹³² HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1917. december 27. 5. pont

*ból elegendő hurka összegyűl vasárnap, a vacsora kávéhoz pótlékul ez kiadva. Figyelmeztetem az alosztályokat, hogy a vacsorára kiszolgáltatott élelmi cikkeknek déli ebédhez való felhasználását nem engedem meg.*¹³³

Ugyanekkor tették közhírré, hogy 5-én valószínűleg Rohr vezérezredes, hadseregparrancsnok fogja megszemlélni az ezredet, ezért a ruházat és felszerelés esetleges hiányosságai pótlandók, másnap pedig Csíkszentkirály és Fölszegtizen közt, a műúttól nyugatra a díszfelállást és a díszmenetet gyakorolják majd.¹³⁴ Végül csupán a hadosztály bizottsága szemlélte meg a Csíkszentimre község és az Olt-híd közötti réten felálló ezredet.¹³⁵ Iszonyatos hideg lehetett, mert még az ezredparancsnokságra is eljutott a hír, hogy „*egyres legénységi egység az itteni lakosság házáinak és kertjeinek kerítéseit kitördelik és fűtésre használják fel. Figyelmeztetendő a legénység és anyanyelvén megmagyarázandó, hogy a lakossággal szemben tanúsított ily minősíthetetlen eljárás azt vonja maga után, hogy a lakossággal feltétlenül fenn tartandó jó viszony megbomlik, és figyelmeztetendő arra is, hogy ha őket polgári életükben érné így a magyar honvédektől, csupán lopásnak vagy rablásnak minősíthető eljárás, ők azzal a honvéddel szemben bizonyára még fegyvert is ragadnának, hogy jogos tulajdonukat megvédelmezzék. Ha a jövőben ezen parancsom dacára mégis előfordulna hasonló erőszakoskodás, úgy az osztály és alosztály parancsnokságok által nem fenyíthető meg, hanem ezredkihallgatásra elővezetendő. Az állomásügyeleti tiszteket pedig utasítom, hogy a kiküldött vizsgáló járőröket ez irányban is megfelelő ellenőrzésre utasítsák.*”¹³⁶

Január 10-én újabb csoport embert vezényeltek rohamkiképzésre, Nyárádszeredára. Itt a kívánalmak közt már felmerült az is, hogy a kiválasztottak „*magyarul beszélő, értelmes egység legyenek.*”¹³⁷ Az 1918. évi első rohamtanfolyam január 15-én kezdődött meg Csíkszögödön, az eleve három tanfolyamra odavezényelt oktató személyzettel, egy kiképző járőrrel. A fegyverszünet alatti kiképzést gyakorlásra használták fel az ezrednél is. A zord időjárásra való tekintettel hat hétre vezényelték terepre az embereket.¹³⁸ A rohamkiképzés felügyeletét az I. zászlóalj parancsnoka, azaz Szoleczky főhadnagy gyakorolta.¹³⁹

Az ezredtörzs is kénytelen volt szembesülni az extrém hőmérséklet veszélyeivel:

*„A hideg időjárásra való tekintettel felhívom az összes alárendelt alakulatok parancsnokait odahatni, hogy fagyási esetek a hadosztályon belül elő ne forduljanak. A kiképzésre vonatkozólag elrendelem, hogy a kivonulások csak a déli órákban hajtassanak végre, a reggeli hideg időjárás a körletben iskolázásra használható fel. Kiképzés a szabadban –15 °C és ennél nagyobb hideg mellett nem tartandó meg.”*¹⁴⁰

Nem csoda, ha ilyen fizikai-lelki megterhelés mellett és kíméletlen fagyban a parancsnokok igyekeztek mindenfajta hangulatjavító programról gondoskodni: az otthoniakkal való kapcsolattartáshoz az I. zászlóalj 1300 db, a II. zászlóalj 1700 db táborig postai levelezőlapot kapott,¹⁴¹ 1918. január 11-én pedig a következőt jelentették be:

¹³³ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1918. január 3. 3. pont

¹³⁴ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1918. január 3. 6. pont

¹³⁵ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1918. január 3. 10. pont

¹³⁶ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1918. január 5. 5. pont

¹³⁷ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1918. január 10. 12. pont

¹³⁸ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1918. január 10. 12. pont

¹³⁹ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1918. január 12. 2. pont

¹⁴⁰ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1918. január 12. 4. pont

¹⁴¹ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1918. január 10. 16. pont

„A legénység szórakoztatására folyó hó 12-én és 13-án tréfás előadás rendeztetik, és pedig f. hó 12-én és 13-án du. 2 órakor táncmulatság nélkül. 12-én 8 órakor tánccal egybekötve. Tekintettel a helyszükére a legénység részvételét az előadásokon a következőképp szabályozom: 12-én du. 2 óra: 1., 6., 7. század távbeszélőszakasz, 12-én du. 8, 1. gp., 2., 5. század, 13-án du. 2, 2. gp., 3., 8. század, műszaki század, gyalogos ágyús szakasz. A legénység által polgári közönség csak meghívóval hívható meg, minden előadásra 40–40 példányban kiadatik. A legénység részvétele nem kötelező. Az előadáson megjelenő legénységet századonként a legidősebb altiszt vezeti. 12-én du. 8-kor kezdődő előadáson résztvevőknek (csakis megbízható emberek legyenek) írásbeli kimaradási engedély adandó éjjel 1-ig – rendezéssel Szoleczky főhadnagyot bízom meg, ki a rend fenntartásáért felelős. A 12-i esti előadáson valószínűleg a dandárparancsnok úr is meg fog jelenni.”¹⁴²

Amikor 1918. január 15-én a legénységet tifusz és kolera ellen beoltották, s ezt azonnal az igazolványi jegyre is rávezették, már az a szóbeszéd járta, hogy átszállítják őket az olasz frontra. Ez nem sokkal később be is következett.

1918. április 1-jével soron kívül és ranggal, az ellenség előtt tanúsított „különösen érdemteljes szolgálatainak elismeréséül” Szoleczky Lászlót századossá léptették elő.¹⁴³ Másfél hónappal később, május 22-től a fegyverletétel napjáig már rohamzászlóalj-parancsnokként tevékenykedett.

Január 28-án már az olasz fronton találjuk a teljes ezredet. A tisztek 1:750 000-es térképet kaptak Pordenone, Strassoldo, San Ana di Piave és Porto Buso körzetéről, általános, 1:200 000 léptékűt Belluno és Trieszt környékéről. Figyelmeztették a parancsnokokat, hogy a kiadott térképekre vigyázzanak, mert ezek pótlása igen nagy nehézségekbe ütközik.¹⁴⁴

Február 4-én újabb érdekes adalékkal gazdagodhatunk az ezredparancs kapcsán:

„Tapasztaltam, hogy a legénység a kitüntetéseit hazaküldi. Bármennyire is méltányos a szándék, mely a kapott kitüntetéseknek a családnál való megőrzésére irányul, kell, hogy a katonai erények előtt háttérbe szoruljon. A vitézség erényét a harcos nem mellőzheti, s annak jeléül, hogy a vitézség erényét uralkodója és hazája iránti szeretete és hűsége okán mindenütt lelkesen gyakorolni kész, minden honvédnek büszkén kell különös díszére való kitüntetéseit viselnie. Ez a legénységnek anyanyelvéen megmagyarázandó.”¹⁴⁵

Február 5-én Boroević tábornagy szemlélte meg a Portogruaro és Summaga közti műúton felállított 70. honvéd gyaloghadosztályt. A szemlén részt vett a 314., 315. honvéd gyalogezred és a 313. ezred egy része. Menetöltözetet viseltek köpennyel, tábori jel-

¹⁴² HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1918. január 13. 10. pont: „A tegnap és ma megtartott legénységi mulattató előadások alkalmából ezek rendezőjének: Szoleczky László főhadnagy úrnak az előadások helyes rendezéséért legteljesebb elismerésemet és köszönetemet fejezem ki. Úgyszintén elismerésemet nyilvánítom az előadáson volt összes közreműködőknek, kiváltképpen Königsberg eő [egyévi önkéntes] örvezetőnek – kik helyes bajtársi érzéstől áthatva, ezredbeli bajtársaiknak szórakoztatásához legtisztább igyekezetükkel és tudásukkal hozzájárultak.”

¹⁴³ RK Szü. 45. (1918): 67. 1779. Eredetileg 2. rangszámot kap, azonban a 69. sz. 1817. szerint „Szoleczky Lászlónál” a rangszám «2»-ról «1»-re helyesbítendő.”

¹⁴⁴ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1918. január 28. 13. pont

¹⁴⁵ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1918. február 4. 7. pont

vénnyel;¹⁴⁶ gázálcot, távcsövet és pisztolyt nem vittek magukkal. A felkészítő ezredparancsban külön pontban emelték ki, hogy a fenyőgally a sapka bal oldalán viselendő. A tisztek részéről az extra és nikkelezett szuronyok, valamint az ernyő nélküli sapka viselését megtiltották. A tiszti kitüntetések a köpeny alatt, a Vitézségi Érmeket azonban minden kitüntetettnek a köpenyen kellett viselnie.¹⁴⁷ (A hadra kelt sereg legénysége még a háború elején, az 1914. október 6-án kelt legfelsőbb parancsirat értelmében kapott engedélyt, hogy a Vitézségi Érmeket a köpenyen is viselhesse.¹⁴⁸)

1918. május 29-én készült az a Szoleczky Lászlót is ábrázoló tiszti csoportkép, amelynek egyik példánya „Jó Szüleimnek! Gorgó de Chiessa,¹⁴⁹ 1918. május 29-én szerető fiuk és unokájuk Laci” dedikálással a családba került, hazaküldve; másik példányát pedig a Hadtörténeti Múzeum Fotóarchívuma őrzi, utóbbi felvételen rajta kívül még megjelölve hét tiszt szerepel.¹⁵⁰

2. kép – A m. kir. 70. honvéd gyaloghadosztály rohamzászlójának tisztikara és önkéntesei (magántulajdon)

¹⁴⁶ A tábori jelvény vagy hadijel a tábori sapka bal oldalára tűzendő, háromlevelű tölgy- vagy háromágú fenyőgally volt, amit kiemelt ünnepi alkalmakkor, hadgyakorlatok idején vagy az „ellenség előtt”, tehát a harctéren viseltek.

¹⁴⁷ HL II. 624. M. kir. 315. hgye. 1918. február 5. pótparancs 1. pont

¹⁴⁸ 16420/eln.–1914. sz. rendelet. RK Szü. 41. (1914): 60. 511.; 159502/7.–1914. sz. körrendelet. RK Szab. 41. (1914):61. 465. A kitüntetések viselésének rendes helye a zubbony volt, azonban gondolni kellett arra, hogy a köpeny alatt viselt kitüntetések nem látszanak, illetve az első vonalak mögött, a parancshirdetések keretében megtartott kitüntetési ceremóniák során szokásos feltűzésük hideg időben problematikusává válik. Márpedig az elismeréseknek a felsorakozott csapat előtt történő átadása, akárcsak a kitüntetések közszemlére tétele (jól látható viselése) fontos szerepet játszott a harcoló állomány moráljának fenntartásában, javításában. Az ismertetett rendelet erre a problémakörre nyújtott megoldást.

¹⁴⁹ Ma: Gorgo al Monticano (Olaszország, Veneto régió, Treviso megye).

¹⁵⁰ HM HIM HTM Fotóarchívum 30638/Fk. Kovács Sándor hadnagy, az 1. század parancsnoka; Baranyai Rezső főhadnagy, a 2. század parancsnoka; Hoffmann Frigyes főhadnagy, a 3. század parancsnoka; Bartos

A 70. honvéd gyaloghadosztály rohamzászlajának parancsnokaként sebesült meg másodszor, 1918. június 18-án San Bartolomeonál,¹⁵¹ anélkül azonban, hogy kórházba vették volna fel. Az ekkor a térségben folyó harcokról a két világháború között megjelent hadtörténeti munka így ír:

„A Papadopoli-szigettől délre eső folyamszakaszon a komáromi 33., a magyar 58., a m. kir. 64. és 70. honvéd és a pozsonyi 14. gyaloghadosztályok állottak. Ezek ezredei közül (...) a 314-es és 315-ös honvéd gyalogezred Saletto-val szemben (...) gyülekezett. Velük szemben az aostai herceg parancsnoksága alatt az olasz 3. hadsereg kiváló csapatai védekeztek. Mögöttük még két hadtest állott készenlétben, mert támadásunkkal egész határozottan számoltak. (...) Június 15-én reggel 3 órakor itt is orkányszerűleg csapott tüzéségünk gránátjainak tömege az ellenség partmenti állásaira. (...) A délre eső szakaszokban legelőször a 128. és 207. (3. és 1. népfőlkelő és a 315. honvéd gyalogezred) honvéd gyalogdandár csapatai érték el a túlsó partot és elfoglalták az első ellenséges partmenti állásvonalat. A 127. honvéddandár 19. népfőlkelő gyalogezrede szintén követte a példát, sőt tovább délre a 70. honvéd hadosztály csapatai S. Bartolomeo-nál az ellenséges második állásvonalba is betörték. (...)

A magyar gyalogság támadása a legtöbb helyen sikeres volt, a térnyerés azonban a folytonosan erősödő ellenség makacs ellenállása és hatalmas, egyre növekvő tűzfőlénye miatt nem lehetett nagy.

A Piave folytonos áradása következtében a lőszer- és élelemutánpótlás majdnem lehetetlen volt. A megsérült hidakon a forgalom teljesen szünetelt, tartalékok nem jöhettek előre, sőt a sebesülteket, a betegeteket és a foglyokat sem lehetett hátra szállítani. (...)

Ugyanezen a napon az olaszok igen heves ellentámadást intéztek a Piave túlsó partján, San Bartolomeo-nál küzdő Nagyvárad, Kassa, Budapesti kiegészítésű 315. honvéd gyalogezred ellen. A küzdelemben már mind a három zászlóalj parancsnoka megsebesült, a kifáradt és megfogyatkozott legénység pedig itt-ott már hátrálni kezdett. (...)

Különben ezen a napon [22-én] a hadvezetőség is látta már, hogy a támadáshoz szükséges erő- és anyagihiány miatt sikert nem remélhet s elrendelte az offenzíva végleges beszüntetését, illetve a kimerült és megfogyatkozott csapatok visszavételét. Szerencsére az olasz hadvezetőség is ugyanekkor szüntette be ellentámadásait és csak tüzével igyekezett gyalogságunkat felmorzsolni. Ez tette lehetővé, hogy a visszavonulás a Piave keleti partjára teryszerűen, súlyosabb veszteségek nélkül volt végrehajtható.”¹⁵²

Lássuk ugyanezt az eseményt a rohamistákkal együttmozgó utászcsoporthoz szemszögéből, akik 9 facsónakkal és 2 hadi hídoszloppal műszakilag hajtották végre a 70. honvéd gyaloghadosztály úgynevezett „bevezető támadását”:

István hadnagy, a géppuskásszárad parancsnoka; Tokin Árpád eü. hadnagy, orvosfőnök; Marton Béla hadnagy, gh. főnök; Tomka László hadnagy, zászlóalj-segédtsz.

¹⁵¹ San Bartolomeo: ma Breda di Piave városrésze (Olaszország, Veneto régió, Treviso megye).

¹⁵² NYÁRY 1943. 123–128.

„Az előkészületek elvégzése után – ismét sok éjjel fáradságos munkája – a támadó csoport 1918. június 15-én 3 h-kor készen állott. Tüzérségünk megnyitja a tüzét, melyet az ellenség azonnal és teljes erővel viszonz. Gázlövés..., hogy melyik részről, azt nem tudjuk, a gázálcokat kénytelenek vagyunk felvenni. 3 h 15'-kor elindulnak az 1. lépcső csónakjai. Az áthajózott rohamcsapatnak, honvédeknek és utászoknak, az «f»-nél épült olasz bürü elfoglalása volt a feladata. A folyó felett a hajnali órák sűrű ködje ült még, amely a tüzérlovédékek füstjével keveredve minden látást és áttekintést lehetetlenné tett... A csónakok csakhamar eltűnnek szemeink elől.

Rövidesen elindul a 2. és 3. lépcső is és kikötnek a 10. számú szigeten, amely a legnehezebb tüzérségi tűz alatt áll. Saját tüzérségünk még nem tudja, hogy a szigetet már elfoglaltuk, az olasz pedig zárótűz alatt tartja. A jelentéssel hátra küldött jelentőfutók közül valószínűleg egy sem tudta jelentését rendeltetési helyére juttatni. A rohamcsapatok és az utászok a kettős tüzérségi tűz alatt borzasztóan szenvednek, a veszteségek ijesztően növekednek. Az üres pontonokkal most a «Robinson» szigethez evezünk, ahonnan azokat az utászokat kellett elhozni, akik az «E-1»-nél a pontonok vízrebocsájtásánál segédkeztek és most pedig a pontonokat a 10. számú szigeten keresztül az Isonzó [helyesen Piave!] főágába – melyen a rohamcsapatoknak 6 h 30'-kor kellett átkelniük, – kellett hordozniuk.

A pontonoknak a szigeten keresztül való áthordása az emberi teljesítmény maximumát jelentette: az egész sziget egy tölcsermező, keresztül-kasul lövészárkok, akadályok, kettős tüzérségi tűz, köd, por, kavicseső, gáz... Ponton ponton után esik ki, az utászok nem látnak, lélekzetük elfullad, a gázálcot ledobják és gázmérgezetten esnek össze. Vezényszavakat az irtózatos zajban nem lehet hallani, semmiféle irány nem látható, ... most már minden csak az öntevékeny összműködésben alapul, amelyet viszont csak vasfegyelem szülhet. A tiszteknek csak inteniük kellett és aki még nem esett el, vagy még nem sebesült meg, engedelmesen folytatta ezúttal példátlanul nyomorúságos és göröngyös életútját. És reggel 6 órára, habár hiányosan, a pontonok a Piave főágában voltak... 6 h 30'-kor a pontonok elindulnak, eltűnnek a ködben, a roham századok áthajózása kezdetét veszi. Egyszerre hirtelen kisüt a júniusi nap, a köd felszáll és hirtelen feltűnik az ellenséges part... kezek emelkednek az olasz árkokból a levegőbe és fehér kendőket lenget az ellenség: 70 olasz a Caserta dandártól megadja magát. A kikötés sikerül, a gyalogság rohamoz. Ekkorára saját tüzérségünk is tudta végre, hogy a 10. számú sziget már régen a mi birtokunkban van s így most már csak az olasz tüzérség és oldalozó géppuskák tüze alatt szenvedtünk. A 29/1. árkászszázad a «Robinson» sziget és a 10. számú sziget között, mi pedig a főágban a 10. számú sziget és az olasz part között «E-3»-nél folytattuk az áthajózást; 12 h-kor az egész 315. honvédgyalozezred a nyugati parton áll, az áthajózás első fázisába be van fejezve.

A század állományának 50%-a halott és sebesült, a sebesültek között 3 tiszt. A századparancsnok maga is megsbesült.

A piavei csata június 23-ig tartott és az átkelt csapatoknak a keleti partra való visszavonulásával ért véget. Ezen 9 nap alatt a század maradékai szorgalmasan végrehajtották mindazt, amire még egyáltalában képesek voltak. Június 15-én az 5/5. árkászszázaddal együtt további 4 zászlóaljat hajóz át, az I.-el jelzett helyen hadihídat ver és azt szétlövés után helyreállítja. Június 16-án 5 h-kor a hadihíd

ismét használható, de ugyanaz nap újból összelövik és június 17-re való éjjel újból kijavítjuk. Június 17-én a II.-vel jelzett helyen egy újabb hadihidat ver. Június 18-án az ellenséges tüzérség és az árvíz mindkét hadihidat elrombolja s csak június 22-én sikerül azokat újból helyreállítani. Addig is áthajózás folyik.

A helyreállítás után az I. számú hadihidat az ellenség ismét összelövi s a század újból kijavítja. Június 22-ről 23-ra való éjjel a gyalogságunk a keleti partra vonul vissza, s a század június 23-án 4 h-tól 4 h 45'-ig a II. számú, 6 h-tól 7 h 30'-ig az I. számú hadihidat bontja le. Ugyanaznap 12 h-ra már az utolsó utóvédek is áthajózza, – a nyugati part kiürítése be van fejezve.

A júniusi Piáve-csata ezzel véget is ért.

Ez alkalommal újból beigazolást nyert az az igazság, hogy valamely csapat belső értéke a legválságosabb pillanatokban és helyzetekben bontakozik ki a maga teljes egészében. Amit a 23/2. árkász (5/2. utász) század a júniusi csatában teljesített, az a legnagyobb és legdicsőségesebb haditettek egyike. A rohamcsapatokkal első volt az ellenségen és csak az utóvédek biztonságba helyezése után hagyta el az ellenséges partot. Súlyos veszteségeinek ellenére is törhetetlen katonai szellemmel került ki a csatából.

A 70. honvédhadosztály június 15-i erőszakos Piáve átkelése a pozsonyi utászok történetének örökké tündöklő lapja, de egyúttal azok utolsó dicsőséges haditette.”¹⁵³

Szoleczky László kitüntetési felterjesztése pedig így foglalja össze az eseményeket:

„1918. június 15-én, a Piavén való átkelés kierőszakolásakor a behajózás vezetésével bízták meg. Ezt a feladatot a leghevesebb ellenséges tűz közepette a legnagyobb sikerrel teljesítette. A behajózandó csapatokat folyamatosan batorította és bennük a jó szellemet az ellenséges pergőtűz ellenére tréfálkozva fenntartotta; az egyes szakaszok behajózását gyorsan és a legnagyobb rendben intézte, mind a folyó keleti partján, mind a 10. szigeten, ahol ennek újra meg kellett történnie. A későbbi harcokban halált megvető bátorságával tüntette ki magát. Június 18-án, amikor a heves ellenséges gránáttűzben a nyakán egy repesztől megsbesült, folytatta a harcot, miután a sebet saját kezűleg megkötözte, és ezzel a viselkedéssel a csapat szellemére kiemelkedő benyomást tett.

A 22-éről 23-ára virradó éjjel sikeresen fedezte az ezred elrendelt visszavonulását 60 emberből álló, 4 kézi géppuskával felszerelt járőrével.

Körütekintő és minden eshetőséget számba vevő rendelkezéseivel az ellenségben azt a látszatot sikerült keltenie, hogy minden csapat még az állásában van, így az ellenség terveinkből semmit se vett észre. Éber figyelemmel távol tartotta az előre tapogatózó ellenséget állásainktól, és amikor minden szakasz átkelt a Piavén, utolsóként teljesítette a parancsot szakaszával, híd hiányában nagyrészt a Piavén atgázolva.

¹⁵³ REGELE 1928. 29–32. Az így alakított árkászcsoporthoz 12 tisztből, 300 árkászból és 300 gyalogutászból állt. A könyv szerzője főhadnagyként irányította a csoportot, amelybe a 23/2. és 5/5. árkászszázadokat, valamint a 33. és 315. honvéd gyalogezredek utászozsztagait is beosztották.

*Nehéz feladatát, melytől az egész ezred zavartalan átkelése függött, ezzel a legfényesebben teljesítette.*¹⁵⁴

Helyállásáért Eugen Rauschmann ezredes, ezredparancsnok az Osztrák Császári Vaskorona Rend hadidíszítménnyel, kardokkal ékesített III. osztályára terjesztette fel, amelyet a háború utolsó pillanataiban meg is kapott.¹⁵⁵

Nem tudjuk, hogyan tért vissza a fegyverszünet után Magyarországra, ahol Tata-Tóvárosban a 15. volt honvéd gyalogezred felszámoló pótkeretéhez osztották be mint élelmezési tisztet. 1919. február 20-tól augusztus 1-jéig ugyanott a Zala-veszprémi 20. tüzérezred II. osztályának gazdasági hivatalfőnökeként aposztrofálja a hivatalos lista. A két, teljesen ártalmatlannak látszó adat Szoleczky polgári forradalmak és a Tanácsköztársaság alatti, tényleges tevékenységéről nem árul el semmit. 1919. augusztus 1. és december 6. közt viszont a források szerint Aradon volt román internálásban – hogyan került oda, s miért internáltak? Nem tudjuk. Ehhez képest december 6-án már a Nemzeti Hadseregbe osztották be a székesfővárosi katonai körletparancsnokság rendeletével, a szénkormány-biztossághoz.

*„A felállítandó nemzeti hadseregbe csak azok a tisztek (tiszteljöltek) hadapródjelöltek és hasonló állásúak vehetők fel, akiknek tökéletes megbízhatósága minden kétségen felül áll, illetőleg a lefolyt nehéz idők alatt is kiállotta a próbát. Ennélfogva valamennyi tiszt (tiszteljölt), hadapródjelölt és hasonló állású arra a magatartásra nézve, melyet a forradalmi mozgalmak keletkezése óta tanúsított, igazoló eljárás alá vonandó.*¹⁵⁶ – adta tudtul egy körrendelet Schnetzer Ferenc hadügyminiszter döntését. Szoleczky László meglepően hamar illeszkedett be a Nemzeti Hadseregbe, vele kapcsolatban a kötelezően lefolytatott igazoló eljárás más, általunk ismertekkel összevetve villámgyorsan lezajlott.¹⁵⁷ 1919 decemberében, majd 1920 áprilisában a honvédelmi miniszter rendelete értelmében újra rangsorolták a csapattiszteket. A Nemzeti Hadsereg tényleges tisztikara három kategóriából állt, az akadémiai végzettekből, a hadapródiskolát végzettekből – ők alkották a tisztikar zömét – és a volt tartalékos tisztekből. Szoleczky László kétszer is új rangszámot kapott (1., 123.).¹⁵⁸ Mindeközben – látszólag sodródott az árral – milyennek látták előljárói? 1920. december 31-i jellemzése szerint nagyra becsülték rohamkiképzésben szerzett erényeit: *„Erős, kiváló, meggyőződéséhez hű jellem, önzetlen nagy szívósággal. Rendkívül ügybuzgó, szorgalmas és lelkiismeretes. A parancsnokság szervezésénél kiváló érdemet szerzett. Egy igen nagy haditapasztalatokkal bíró tiszt, értékes, modern katonai szaktudással. Különös tehetséggel bír a nyomozáshoz.*” Itt álljunk meg ismét néhány kérdés erejéig: milyen parancsnokság szervezésében működött igen hatékonyan közre? Bemondásra hittek volna haditapasztalataiban? Hol került sor modern katonai szaktudása gyakorlati igazolására? Milyen vizsgálódás közepette derült fény arra, hogy jól nyomoz, ami esetünkben éppúgy jelenthetett igazolási ügyekben

¹⁵⁴ HL TKJ 9/34 Kt.–1918.

¹⁵⁵ RK Szü. 45. (1918):160. 4593.

¹⁵⁶ RK MH (1919):52. 193.

¹⁵⁷ RK MKNH Szü. 47. (1920): 64. 1588. *„Az 1919. évi 52. és 72. számú Rendeleti Közlönyben (Szabályrendeletek) foglalt 14550/eln. 31., illetve 16034/eln. 31. 1919. számú Körrendeletek szerint lefolytatott igazoló eljárás”*-ről van szó.

¹⁵⁸ RK MKNH Szü. 46. (1919):98. 2316.; RK MKNH Szü. 47. (1920):31. 746.

való elemző munkát, mint valódi terepen történő felderítést? A válaszokhoz szükséges tények ismerete nélkül is okkal feltételezhetjük, hogy az igen mozgalmas 1919–1920-as időszakban Szoleczky László tevőlegesen részt vett az ország történelmét alakító katonai eseményekben.

1921 októberében a hadsereg hivatalosan megvált tőle: *„A trianoni békeszerződés folytán az alább megnevezett tisztek és katonai tisztviselők 1921. november 1-ével a nyugállományba helyeztetnek és mint a trianoni békeszerződés következtében nyugállományba helyezettek ellátás tekintetében az 1921. évi XXXV. törvénycikk hatálya alá tartoznak.”* – saját évfolyamába sorolva a 65. helyen ott szerepelt Szoleczky László neve is.¹⁵⁹ A Honvéd Főparancsnokság az antant ellenőrző szervei előtt a Honvédség és a tisztai állomány tényleges létszámát különböző fedőszervekhez beosztva bújtatta; így lett Szoleczky százados a szénkirendeltségnél beosztott tiszt, s maradt 1923. augusztus 28-ig az esztergomi Nemzeti Munkavédelmi Hivatal szénügyi előadója. 1922–1923-ban valószínűleg családja körében élt Esztergomban, két hónapig vámőr-szakasparancsnokként Tiszabecsen. „Rejtése” élete végéig tartott, a m. kir. debreceni, majd a budapesti vámőrkerületnél, később más őrsparancsnokságokon. Jellemzésében egyetlen helyen bukkan fel, 1923-ban, hogy rohamista múltja és nyilvántartó irodai szolgálatban való használhatósága mellett „fényképész”. Azt gondolnánk, hogy dúskálunk az általa készített fényképekben, hiszen a világháború alatt számosan hódoltak ezen új szenvedélynek. Szoleczky László esetében mindösszesen 2–3 róla készült fotó maradt ránk: akkor hová, kinek készültek a felvételek, amelyekből készítőjük egyet sem rakott el vagy juttatott haza?

A hadseregből való elbocsátást és a vámőrséghez való rejtést látszólag könnyen vette tudomásul és fogadta el.

„Víg kedélyű, őszinte, nyílt jellemű, lovagias gondolkodású, kiváló szellemi képességekkel, igen gyors felfogással, nagy általános műveltséggel és széles látókörrel, vas-szorgalommal és nagy munkakedvvel, kötelességtudással. Őrsparancsnoki és kerületi parancsnokság segédtszti állásnak megfelelően kiváló katonai és vámszaki ismeretekkel. Öntevékeny és kezdeményező. Szolgálati buzgósága és annak eredménye kiváló. Mint előjáró szolgálatban a fegyelmet a legnehezebb viszonyok között is fenntartó, alárendeltjeinek bizalmát és ragaszkodását bíró, kiváló nevelő és kiképző; szolgálaton kívül a pontos katona mintaképe; mint alárendelt szolgálatkész, tiszteletteljes. Kiváló, jó bajtárs.

Egyénisége, képzettsége és különleges kiképzési ágazatokban való jártasságánál fogva, mint vámőrsparancsnok kiváló. Valódi katona.”

– vetették papírra előjárói 1924-ben.¹⁶⁰ Szerencsés fickónak tartották: a háború vége, az összeomlás, a megszállás és a forradalmak újabb viszontagságok elé állították a hazatérőket, legtöbbször nehezen találták meg helyüket a sokat változott háttérben. Szoleczky századost megvárta a választottja, s bár a trianoni diktátum határt húzott közejük, 1920-ban sor került Stampayéknál a leánykérésre: *„Szoleczky László százados eljegyezte Stampay Margitkát, Stampay Jánosnak, az imakönyveiről országsgazte ismert köbölküti kántortanítónak leányát. Az eljegyzés, tekintettel arra, hogy a menyasszony szülei jelenleg megszállott területen lagnak, a völegény szüleinél, Szoleczky János igazgató-tanítónál folyt le*

¹⁵⁹ RK MKNH Szü. 48. (1921):50. 641.

¹⁶⁰ HL AKVI 33946.

*Esztergomban.*¹⁶¹ – adta tudtul az eseményt a helyi lap. Ezt a két állam közti hivatalos adminisztráció követte, s végül ugyancsak Esztergomban, 1921. augusztus 23-án lezajlott az esküvő.¹⁶² A vőlegény lakóhelye – a házassági anyakönyvi kivonat tanúsága szerint – ekkor Tatabánya volt. 1922-ben – amikor elvileg nyugállományba helyezték¹⁶³ – augusztus 1-jén megszületett a házaspár első kisfia, ifjabb László is. A derűs képet egyetlen mondat árnyalja a minősítési lapon: „*A magasabb rendfokozat elérésére megszabott valamennyi követelménynek önhibáján kívül bár, de még nem felelhetett meg.*” – Trianon után vagyunk, a magasabb katonai rendfokozatba lépés előfeltétele a felsőbb tiszti képzés, egy továbbképző tanfolyam lett volna, ennek azonban nem létezett reális esélye egy 33 éves, nős tiszt esetében. Mégis egy év elmúltával beiskolázták: a gyalogsági harc- és lövésiskola 1925. évi századparancsnoki tanfolyamát hallgatta. Közben át- és áthelyezték Nyergesújfalura, majd Ipolytarnócra, Salgótarjánba, Rónabányára, Püskibe; utóbbi helyszíneken a kincstári laktanyában alakított ki saját otthont, de ahol kellett, lakást bérelt, saját bútorral rendezkedett be. Szolgálati beosztása révén jogosult volt a lótarásra, s kisebbik fia emlékezete megőrizte, milyen szeretettel és türelemmel bánt édesapja az állattal, néha őt is meglovagoltatva. Mindazonáltal katonaként nem tartotta magát lovasembernek, élete végéig büszke volt arra, hogy gyalogos: csak az ő fegyverneme képes ugyanis ténylegesen roharni, elfoglalni az ellenség állásait, megszállni, tovább roharni, megtartani egy gondjaira bízott területet – vallotta –, szemben holmi lovaskatonával, tüzérrel. Felesége ahova lehetett, követte, 1926. április 5-én világra jött második kisfiuk, Ferenc is. A kis család pénzügyi viszonyai rendezettek voltak, a kauciót képező ház ott állt Esztergom főutcáján, bérlők laktak.

1929-ben újabb érdekes bejegyzés a Katonai Anyakönyvi Lapba: egy hónapos „*robbantótanfolyamra vezényelve – Budapest. A robbantó tanfolyamot nem műszaki tisztek részére jó eredménnyel végezte. [...] A robbantó szolgálatban a robbantási és megszakítási feladatok önálló tervezésére és végrehajtására jól alkalmazható.*”¹⁶⁴ 1929. október 1-jétől 1930. február 17-ig a törzstiszti tanfolyam hallgatója lett, amelyet jó eredménnyel végzett el. A további karrierlehetőségnek ezt követően semmi sem állt az útjában: 1931. április 28-án kormányzói elhatározással a m. kir. Vámország tényleges állományába őrnaggyá nevezték ki.¹⁶⁵

Váratlan halála okát talán sosem fogjuk megtudni. Az esztergomi újságok 1931. augusztus 30-án döbbenet tudósítottak arról, hogy „*Szoleczky László, m. kir. vámőr-őrnagy, a III. oszt. vas koronarend, III. oszt. katonai érdemkereszt – hadiékítményekkel és kardokkal – stb. tulajdonosa f. hó 24-én d. e. 11 órakor életének 40-ik és házasságának 10-ik évében a mosonmegyei Püskin váratlanul elhunyt. Temetése f. hó 26-án d. u. 4 órakor folyt le a püski-i sírkertben. Lelkiüdvéért pénteken d. e. 9 órakor Esztergomban, a belvárosi plébániatemplomban is engesztelő szentmisét tartottak. A megboldogultat felesége, sz. Stampay Margit, két kis gyermeke, szülei: Szoleczky János esztergomi ny. igazgató tanító és neje, valamint kiterjedt*

¹⁶¹ *Esztergom* 25. (1920):90. 1.

¹⁶² Tanúk: Stampay Sándor tanító, Margit nagybátyja (Budapest–Kőbánya, Román u. 2.) és nerabrücki Putsch Gusztáv ezredes (1872–1938), a volt cs. és kir. 82. gyalogezred tisztje, akit Szoleczky Lászlóval együtt helyeztek nyugállományba, „rejtésbe” (Tatabánya).

¹⁶³ RK MKNH Szü. 48. (1921):50. 641. szerint nyá. százados.

¹⁶⁴ HL AKVI 33946.

¹⁶⁵ 103. sz. Vámkerületi Parancs. Győr, 1931. május 13. (Magántulajdonban)

rokonság gyászolja, akiknek megrendítő gyászában Esztergom város egész társadalma igaz részvétellel osztozik.”¹⁶⁶ Őket bőven megelőzve a m. kir. győri vámkerület tisztikara hivatalos gyászjelentést adott ki a parancsnokhelyettes haláláról. A család már arról is hírt adott saját gyászjelentésében, hogy szeretett halottukat hazaszállítják. A halál körülményeit tehát senki nem említi; a halotti bizonyítványban csak annyi szerepelt, hogy „lőtt sebtől” hunyt el. Vajon szolgálatteljesítés során érte utol végzete, esetleg egy nyíltan nem vállalható hátráncidens áldozata lett?¹⁶⁷ Római katolikus szertartás keretében helyezték végső nyugalomra. Ma Esztergomban alussza örök álmát.

Szoleczky László kitüntetései

A fent leírtakat összegezve, az alábbiakban a viselési sorrendnek (vagyis a kitüntetések egyenruhára való feltűzésének sorrendiségét és egyben azok rangsorát szem előtt tartva) is felsoroljuk, hogy Szoleczky László az első világháborúban szerzett harctéri érdemeiért milyen osztrák–magyar kitüntetéseket kapott:

3. kép – Szoleczky László rekonstruált kitüntetés-sora

¹⁶⁶ *Esztergom* 36. (1931):95. 3.; *EV* 52. (1931):70. 5.

¹⁶⁷ Az 1930-as években a kisantant országokban (Csehszlovákiában, Romániában és Jugoszláviában) erőd-építési munkák kezdődtek a trianoni határok mentén. Bár ezek a munkálatok csak a '30-as évek második felére váltak intenzívvé, a magyar katonai vezetés kezdettől mindent megtett az erődvonalak felderítésére. – Bővebben lásd: SUBA 2018. 184.

Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztálya hadidíszítménnyel, kardokkal – „az ellenség előtt tanúsított vitéz és bátor magatartása elismeréséül”

Katonai Érdemkereszt III. osztálya hadidíszítménnyel, kardokkal – „az ellenség előtt tanúsított vitéz és bátor magatartása elismeréséül”

Ezüst Katonai Érdemérem hadiszalagon, kardokkal (másodízben) – „az ellenség előtt tanúsított vitéz és bátor magatartása elismeréséül”

Ezüst Katonai Érdemérem hadiszalagon, kardokkal – „az ellenség előtt tanúsított vitéz és bátor magatartása elismeréséül”

Bronz Katonai Érdemérem hadiszalagon, kardokkal – „az ellenség előtt tanúsított vitéz és bátor magatartása elismeréséül”

Károly Csapatkereszt

Sebesültek Érme, szalagján két sebesülést jelző középsávval

Több kitüntetés megnevezésében olvashatjuk a „kardokkal” kitételt, amely némi magyarázatot kíván. I. (IV.) Károly császár és király nem sokkal trónra lépését követően, 1916. december 13-án kelt legfelsőbb hadsereg- és hajóhadparancsával hívta életre az osztrák–magyar első világháborús hadikitüntetések egyik jellegzetes kiegészítőjét, a „kardokat.”¹⁶⁸ A kitüntetésszalagokra és szalagsávokra feltűzendő (adott esetben a rendjelvények, kitüntetések jelvénytestébe beépítendő), két keresztbe fektetett, aranszínű kardot ábrázoló ékítményt azon tisztek és katonai tisztviselők számára hozta létre az uralkodó, „*a kik részére a jelen, vagy a korábbi háborúban a kitüntetések az ellenség előtt tanúsított «vitéz», «hősies», vagy «eredményteljes magatartás» elismeréséül, továbbá «kitűnő» vagy «kiváló vezetés» elismeréséül adományoztattak.*”¹⁶⁹ A hadügyminiszter és a (két) honvédelmi miniszter a rendelet kiadását megelőzően szerzett igényjogosultság megállapítását és igazolását a csapatparancsnokságok, illetve az előljáró magasabb parancsnokságok jogkörébe utalta. A rendelet külön kitért arra, hogy a kardékítmény a kitüntetésszalagokon csak egyszer viselendő, példaként a többedszeri adományozású Ezüst Katonai Érdemérem esetét hozva, ahol a kardok csak a szalagon elhelyezett legfelső pánton rögzítendőek. A háromszögletű mellszalagon viselendőnél magasabb fokozatú (tehát a szalag nélkül mellre tűzendő és a nyakban viselendő) rendjelvényekre, illetve rendjelcsillagokra vonatkozóan a rendirodák (rendi kancelláriák) illetékességét határozta meg.¹⁷⁰

A kardjelvények kiadásának időpontjáról egy 1917. február közepén kiadott körrendelet még halogatóan írt, utalva arra, hogy az ékítmények gyártása folyamatban van. A témával kapcsolatban jelentkező nagy érdeklődés hatására 1917. májusban ismételten rendeletileg kellett hangsúlyozni az év elején kiadott határozványok azon pontját, amely szerint „*a jelen háborúban adományozott kitüntetésekhez a kardok odaítélésére [külön] kérel-*

¹⁶⁸ Zirkularverordnung vom 9. Jänner 1917, Präs. Nr. 210. VOB Nvo. 59. (1917):3. 9–10.; 25495./eln.–1916. sz. RK Szü. 43. (1916):159. 3107.; 726./eln./2.–1917. sz. RK Szab. 44. (1917): 7. 47–48.

¹⁶⁹ 726./eln./2.–1917. sz. RK Szab. 44. (1917):7. 47.; A korábbi háborúban elnyert hadidíszítményes kitüntetések vonatkozásában a kardok odaítélésének eredetileg meghatározott, külön kérelmezési kötelezettségét nem sokkal később hatályon kívül helyezték. 9410./eln./2.–1917. sz. RK Szab. 44. (1917):48. 347.

¹⁷⁰ Zirkularverordnung vom 9. Jänner 1917, Präs. Nr. 210. VOB Nvo. 59. (1917):3. 9–10.; 726./eln./2.–1917. sz. RK Szab. 44. (1917):7. 47–48.

mek nem nyújtandók be.”¹⁷¹ A kardok viselésének jogosultságát visszamenőlegesen igazoló, illetve az eleve kardokkal ékesített kitüntetések adományozásáról szóló dokumentumok már 1917. március első feléből ismertek,¹⁷² azt azonban csak feltételezhetjük, hogy az adott kardékítmények a dokumentumok kézhezvételével egyidejűleg ténylegesen meg is jelentek a szalagokon.

Az uralkodó 1917. október 21-én kelt legfelsőbb parancsirata az addig megjelent információkat két pontba foglalva határozta meg, hogy „az ellenség előtt szerzett” kitüntetésekhez kiknek (és kiknek nem) voltak odaítélhetőek a kardok:

„1. Mindazon tiszteknek és katonai tisztviselőknél, a kik az ellenséges tűzkörletben hosszabb ideig tartó szolgálatot teljesítettek és e mellett az ellenséges tűz- vagy más fegyverek által komolyan veszélyeztetve voltak.

[...]

2. Minden parancsnok, azok vezérkari főnökei (vezérkari tisztjei), a vezérkari és hadműveleti osztályok főnökei részére, a kik a vezetésben, avagy ennél való közreműködésben szerzett érdemekért ki lesznek tüntetve.

Más a magasabb parancsnokságoknál és törzseknek beosztott tiszteknek, ha a vezetésben közre is működnek, magában ezért a kardok nem illetékesek.”¹⁷³

Szoleczky László kitüntetései fenti felsorolása tehát háború végi állapotot tükröz, amikor már valamennyi, még a „kardok” bevezetése előtt elnyert kitüntetését az ékítménnyel viselhetette – s viselte is, ahogy a róla készült egyenruhás felvételek némelyikén látható.

A felsorolásban szerepel még az első világháború két emblemikus kitüntetése: a Károly Csapatkereszt és a Sebesültek Érme is, amelyek alapítását a vártnál jóval tovább húzódó, fegyveres konfliktus, illetve az emberpróbáló és mind több áldozatot követelő frontszolgálat ihlette.¹⁷⁴ A két kitüntetés életre hívása – a „kardokéhoz” hasonlóan – Károly nevéhez fűződik, aki rövid uralkodása alatt végig törekedett arra, hogy az elismerések terén – trónörökösként szerzett – harctéri tapasztalatait kamatoztassa, s a morált javító változtatásokat, reformokat léptessen életbe.

A Károly Csapatkereszt megszerzésének feltétele 12 heti harctéri szolgálat és harcban való részvétel volt (rendfokozatra való tekintet nélkül), amely a légjáró csapatok esetében legalább tíz ellenség fölötti repülést, a haditengerészet vonatkozásában pedig 12 heti behajózási időt és ellenséges műveletben való részvételt jelentett. A haditengerészeti repülőknél legalább 12 heti hadiszolgálat és tíz „hadi légiút” megtétele volt a kritérium. Tömeges adományozása és gyenge minőségű alapanyaga ellenére a Károly Csapatkereszt nagy presztízsű elismerés volt, odaítélését rendkívül szigorúan szabályozták. Az adományozás a csapatparancsnokok jogköre volt, a viselési jogosultságról igazolványt kellett kiállítani.

Az uralkodó által 1918. június 22-én jóváhagyott Sebesültek Érme alapítására az első világháború hatalmas véráldozatokkal járó harcai miatt fogalmazódott meg az igény. A kitüntetést minden külső és belső harctéri sérülés elszenvedője megkaphatta, függetlenül annak súlyosságától, és tekintet nélkül a rendfokozatra. Az érmet a sebesülések számá-

¹⁷¹ 9839./eln./2.–1917. sz. RK Szab. 44. (1917):51. 373.

¹⁷² Lásd például: HM HIM HTM Kézirat Emlékanyag-gyűjtemény 11.117/Em (1917. március 8.), 12.031/Em (1917. március 13.) és 78.130.1/KE (1917. március 15.).

¹⁷³ Präs. Nr. 30152. VOB Pers. 67. (1917):199. 7609.; 23609./eln.–1917. sz. RK Szü. 44. (1917):140. 2637.

¹⁷⁴ A témáról összefoglalóan lásd: SALLAY 2016. 208–209.

nak megfelelő számú „vérvörös” középsávval díszített „tábori zöld” szalagon lehetett viselni. A Sebesültek Érmét igényelni kellett, odaítéléséről pedig igazolványt kellett kiállítani. Adományozására a hadrakelt seregnél a csapatparancsnokságok, a hátsországban a póttestek voltak jogosultak. A kitüntetés hivatalosan 1918. augusztus 17-étől volt viselhető.

Kitüntetései mellett Szoleczky László feltételezhetően azoknak az alakulatoknak a jelvényeivel is rendelkezett, amelyekben szolgált. Az osztrák–magyar katonai alakulatjelvények az első világháború tárgyi kultúrájának különleges emlékei, „dívatjukat” a hadszíntereken küzdő katonák teremtették meg. A parancsnokságok megrendelésére készülő jelvények képi ábrázolásai és feliratai a testületi szellem kifejezését és a közös harctéri élmények megörökítését egyaránt szolgálták. Tervezőik igyekeztek a rendelkezésre álló apró felületen találo-
an ötvözni az adott sereg- vagy csapattest történeti hagyományait, fegyvernemi sajátosságait és a világháborús szereplésükre utaló elemeket. Megrendelésüknek egyértelmű célja volt az alakulatok harctéri hősiességének megörökítése, valamint a harci morál fenntartása, erősítése. A katonák pedig szívesen díszítették velük sapkájukat, olykor zubbonyukat is –

4. kép – A m. kir. 15. honvéd gyalogezred sapkajelvénye (magángyűjtemény)

legelterjedtebb viselési helyükről a sapkajelvény nevet kapták. Viselésüket a hadvezetés először tiltani próbálta, de népszerűségüket és a morálra gyakorolt pozitív hatásukat látva hamarosan engedélyezték, hogy az alakulatjelvényeket a hadra kelt seregnél mindenkor, míg a hátsországban szolgálaton kívül viselhessék.¹⁷⁵

Azon alakulatok közül, amelyeknél a háború idején szolgált, a m. kir. 15. honvéd gyalogezrednek és a m. kir. 70. honvéd rohamzászlóaljnak is volt jelvénye. A trencsényi gyalogezred rohamzó honvédekét ábrázoló jelvénye bizonyára kedves lehetett a gyalogos katoná mivoltára oly büszke Szoleczky Lászlónak.

Az előlapján felsorolt csatahelyek (JANGROT 1914 XI/18 / KOZIALATA 1915 IV/9 / WYSNICA

5. kép – A m. kir. 70. honvéd rohamzászlóalj jelvénye (magángyűjtemény)

¹⁷⁵ A témáról összefoglalóan lásd: SALLAY 2010.

1915 VII/4) alapján a jelvényt feltételezhetően 1915-ben gyártották.¹⁷⁶ A m. kir. 70. honvéd gyaloghadosztály rohamzászlóaljának jelvénye az első világháborús osztrák–magyar rohamcsapatjelvények jellegzetes szimbólumvilágát mutatja: rohamsisakos emberi koponya, fogai között keresztbe fektetett, nyeles kézigránáttal és emberi lábszárcsonttal – egyfajta modern „halálfej”-ábrázolás. Az alakulat honvédségi besorolására pedig – felirata mellett – a Szent Korona megjelenítése utal a jelvény felső részén.¹⁷⁷

Nagy méretéből adódóan ezt a jelvényt a zubbonyszében (nem pedig a tábori sapkán) viselték – ez, a rohamcsapatjelvényekre általánosan jellemző viselési mód értelemszerűen oda vezethető vissza, hogy a rohamisták jellegzetes fejfedője, a rohamsisak nem tette lehetővé jelvények feltűzését.

6. kép – „Baba rakoncátlan” – Szoleczky László lovával, mellén a 70. honvéd rohamzászlóalj jelvénye (magántulajdon)

A jelvények témaköréhez kapcsolódik, és az alakulatjelvények szimbólumértékét igazolja, hogy az egykori trencsényi 15. honvéd és 15. népfelkelő gyalogezredek háborús emléktábláját (amely ma a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum épületének belső udvarán található) központi helyen a 15-ös honvédek sapkajelvényének kőbe faragott változata díszíti.

¹⁷⁶ HERMANN–SZANYI 2012. 199.

¹⁷⁷ HERMANN–SZANYI 2012. 81.

7. kép – A m. kir. trencsényi 15. honvéd és népelkelő gyalogezredek emléktáblája

Az emléktáblát, amelyen térképen és szövegben egyaránt végigkövethető a trencsényi katonák 1914–1918 közötti hadiútja, az alakulat bajtársi közössége eredetileg (az 1920–1930-as években) feltételezhetően a budapesti, Szervita téri, római katolikus templomban állíthatta, hiszen az ország trianoni megcsönkítése után egykori helyőrségük helyett Budapesten ebben a templomban gyűltek össze évi rendszerességgel hősi halottaik lelki üdvéért tartott gyászzistentiszteletre a bajtársak.¹⁷⁸ Az összejöveteleken egykori alegység-parancsnokként talán Szoleczky László is részt vett.

RÖVIDÍTÉSEK

HL	Hadtörténelmi Levéltár
HL AKVI	HL Tiszti személyügyi anyagok
HL TKJ	HL I. világháborús tiszti kitüntetési javaslatok
HM HIM	Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeli Intézet és Múzeum
HTM	Hadtörténeli Múzeum
MNL OL	Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

FORRÁSOK

ÁK 1906	<i>Állami költségvetés a Magyar Korona Országai részére az 1906. évre.</i> Budapest, 1904.
ÁK 1907	<i>Állami költségvetés a Magyar Korona Országai részére az 1907. évre.</i> Budapest, 1905.

¹⁷⁸ Példaként lásd: MNL OL K szekció, *Magyar Távirati Iroda Napi Hírek* 1925. november 7.

BK	<i>Budapesti Közlöny</i>
Esztergom	<i>Esztergom</i>
EV	<i>Esztergom és Vidéke</i>
OGY FŐRENDI 1906	<i>Az 1906. évi május hó 19-ére hirdetett országgyűlés nyomtatványai. Főrendiházi irományok, 1906. XVII. kötet. Budapest, 1909.</i>
RK MKNH Szü.	Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Nemzeti Hadsereg számára. Személyes Ügyek
RK Szab.	Rendeleti Közlöny a Magyar Kir. Honvédség számára. Szabályrendeletek.
RK Szü.	Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára. Személyes Ügyek
RK MH	Rendeleti Közlöny a Magyar Hadsereg számára
Somogyvármegye Hivatalos Lapja	<i>Somogyvármegye Hivatalos Lapja</i>
Vasvármegye Hivatalos Lapja	<i>Vasvármegye Hivatalos Lapja</i>
VOB Nvo.	Verordnungsblatt für das k. u. k. Heer. Normalverordnungen
VOB Pers.	Verordnungsblatt für das k. u. k. Heer. Personalangelegenheiten

IRODALOM

- ÁLLÁSHARC 1918 *Az állásharc. III. rész. Közelharc. A cs. és kir. hadsereg főparancsnokság Op. 53000 számú segédletének fordítása.* [Szolgálati szabályzat, sz. n.] Budapest, 1918.
- BALLA 2010 BALLA Tibor: *A Nagy Háború osztrák–magyar tábornokai. Tábornagyok, vezérezredek, gyalogsági és lovassági tábornokok, tábornaszernagyok.* Budapest, 2010.
- DESEŐ 1931 DESEŐ Lajos: *A m. kir. szatmári 12. honvéd gyalog ezred, valamint menet- és népfőlkelő ezredeinek története.* Budapest, 1931.
- DESEŐ 1943 DESEŐ Lajos: Az 1914–1918. évi világháború. Támadóharcok. Az 1914. évi Oroszország elleni őszi hadjárat. In: *A magyar gyalogság. A magyar gyalogos katona története.* Szerk. DOROMBY József – REÉ László. Budapest, 1943. 167–186.
- DOROMBY–REÉ 1943 *A magyar gyalogság. A magyar gyalogos katona története.* Szerk. DOROMBY József – REÉ László. Budapest, 1943.
- DOROMBY 1943 DOROMBY József: Az 1914–15. évi téli harcok a Kárpátokban. In: *A magyar gyalogság. A magyar gyalogos katona története.* Szerk. DOROMBY József – REÉ László. Budapest, 1943. 129–171.

- ELSŐ VH 2000 *Magyarország az első világháborúban. Lexikon A–Zs.* Főszerk. SZIJJ Jolán, szerk. RAVASZ István. Budapest, 2000.
- GÁL 2001 GÁL Attila: *Armis et litteris. A pécsi M. kir. Zrínyi Miklós honvéd gyalogsági hadapródiskola történetéből, 1898–1944.* Budapest, 2001.
- GARAY 1939 GARAY Lajos: *A m. kir. pécsi honvéd hadapródiskola története.* Pécs, 1939.
- HALÁLFEJES 2006 SZÁMVÉBER Norbert – KISS Gábor – BACZONI Tamás – SALLAY Gergely Pál: *Halálfejes katonák. Az Osztrák–Magyar Monarchia rohamcsapatai 1916–1918.* Budapest, 2006.
- HERMANN–SZANYI 2012 HERMANN Attila – SZANYI Miklós: „Csak előre, édes fiam...” *A magyar Szent Korona országaiából sorozott hadosztályok, ezredek és zászlóaljok jelvényei a Nagy Háborúban.* Debrecen, 2012.
- JÓZSEF FHG HABSURG József Ágost főherceg tábornagy: *A világháború, amilyennek én láttam. Naplója és hivatalos akták alapján.* Az akta-szerű anyagot összegyűjt., összeáll. Rubint Dezső. 1–7. kötet. Budapest, 1926–1934.
- KALLÓS 1914 KALLÓS Arnold dr.: A csapattiszt és parancsnok szerepe tífusz-járványok alkalmával. *Magyar Katonai Közlöny* 7. (1914):6–7. 580–583.
- MIKLÓS 2015 MIKLÓS Tamás: *Szlovák nemzetiségű katonák harctéri magatartása a háború végén.* http://nagyhaboru.blog.hu/2015/09/23/szlovak_nemzetisegu_katonak_harcteri_magatartasa_a_haboru_vegen [2018.03.14.]
- MÖSZL 1909 MÖSZL Miklós (m. kir. honvéd főhadnagy, a pécsi hadapródiskola volt tanára): Emléklül a magyar királyi honvéd hadapródiskolák növendékeinek. *Magyar Katonai Közlöny* 2. kötet (7–8–12. füzet). 749–752.
- NAGY 1903 NAGY Antal: *Az esztergomi államilag segélyezett községi reáliskola értesítője az 1902–1903-ik tanévről.* Esztergom, 1903.
- NAGY 1904 NAGY Antal: *Az esztergomi államilag segélyezett községi reáliskola értesítője az 1903–1904-ik tanévről.* Esztergom, 1904.
- NAGY 1905 NAGY Antal: *Az esztergomi államilag segélyezett községi reáliskola értesítője az 1904–1905-ik tanévről.* Esztergom, 1905.
- NAGY 1906 NAGY Antal: *Az esztergomi államilag segélyezett községi reáliskola értesítője az 1905–1906-ik tanévről.* Esztergom, 1906.
- NÉMETH 1996 NÉMETH Ildikó: A soproni Laehne-féle nevelőintézet 1853–1918. *Fons* (Forráskutatás és Történeti Segédtudományok) 3. (1996): 2. 181–210.

- NYÁRY 1943 NYÁRY Iván: Az 1918. évi nyári Piave-i csata. In: *A magyar gyalogság. A magyar gyalogos katona története*. Szerk. DOROMBY József – REÉ László. Budapest, 1943. 278–287.
- ÖBL 2005 *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950*. 2005. 12. kötet. 432., http://hw.oeaw.ac.at/oebl/oeblS/Sorsich-Severinadalbert1860_1930.xml [2018.01.30.]
- POLLMANN 2016 POLLMANN Ferenc: A Kárpátok és Magyarország védelme 1914–15-ben és az osztrák–magyar vezérkar. In: *Prvá svetová vojna v Karpatoch / Első Világháború a Kárpátokban / Перша Світова Війна В Карпатах. Tanulmánykötet*. Szerk. KÓNYA Péter. Eperjes, 2016. 37–43.
- RAVASZ 2003 RAVASZ István: *Magyarország és a Magyar Királyi Honvédség a XX. századi világháborúban 1914–1945*. Nagykovácsi, 2003.
- REGELE 1928 REGELE Oszkár: *Szemelvények a pozsonyi cs. és kir. 5/2. utászszázad történetéből a világháborúban 1914–1918*. Budapest, 1928.
- SALLAY 2010 SALLAY Gergely Pál: *Mindent a hazáért! Első világháborús osztrák–magyar katonai alakulat- és emlékjelvények*. Budapest, 2010.
- SALLAY 2016 SALLAY Gergely: A Károly Csapatkereszt és a Sebesültek Érme. In: *A Nagy Háború öröksége*. Szerk. SALLAY Gergely. Budapest, 2016. 208–209.
- SUBA 2018 SUBA János: A Magyar Királyi Honvédség speciális térképművei a Hadtörténelmi Térképtárban. *Hadtörténelmi Közlemények* 131. (2018): Klsz. 184–214.
- TURIK 2016 TURIK, Radoslav: „Slovenské“ pluky rakúsko-uhorskej armády v Karpatskej kampani 1914/1915. In: *Prvá svetová vojna v Karpatoch / Első Világháború a Kárpátokban / Перша Світова Війна В Карпатах. Tanulmánykötet*. Szerk. KÓNYA Péter. Eperjes, 2016. 19–36.
- VH 1914–1918 *A világháború 1914–1918. Különös tekintettel Magyarországra és a magyar csapatok szereplésére*. X. köt. Budapest, 1934.
- ZÁVODI 2006 ZÁVODI Szilvia: A katonatiszti házasságkötések szabályozása a 20. század első felében. *Folia Historica. A Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Évkönyve* 2005–2006. 24. k. Budapest, 2006. 115–130.

A Former Cadet from Pécs in the Great War

by Emese Szoleczky – Gergely Pál Sallay

(Summary)

About the young man, whose life story and military career we attempt to reconstruct below, there are ever so little personal data and documents preserved by the family. As a young family man, in the flower of his life, László Szoleczky died unexpectedly; his uniforms, military medals disappeared between the two World Wars and during the Second World War. Regrettably, his First World War units later did not publish regimental histories, and his alma mater's archives was destroyed during the Serbian occupation of Pécs. We were therefore forced to reconstruct the life path from fragments and newsflashes. We recall his memory based on a few photographs, some official copies of documents, including recommendations for medals, his personal files and regimental records kept in the Hungarian Military History Archives, as well as works on the First World War and period press. The information gathered from the above sources made us able to reconstruct his career.

Ein ehemaliger Kadet aus Pécs im Ersten Weltkrieg

von Emese Szoleczky – Gergely Pál Sallay

(Zusammenfassung)

Von dem jungen Mann, dessen Lebensgeschichte und militärische Karriere wir zu rekonstruieren versuchen, wurden in der Erinnerung der Familie nur wenige persönliche Daten und Dokumente aufbewahrt. László Szoleczky starb als junger Familienvater in der Blüte seines Lebens; seine Uniformen, seine militärischen Medaillen verschwanden zwischen den beiden Weltkriegen, und der Zweite Weltkrieg verschonte auch sein schriftliches Erbe nicht. Bedauerlicherweise wurden über seine Militärformationen keine Gedenkbücher gefertigt, das Archiv seiner Alma Mater wurde während der serbischen Besatzung von Pécs vernichtet. Wir sind daher gezwungen, den Lebensweg anhand von Fragmenten zu rekonstruieren. Einige verstreute Fotos, offizielle Dokumentkopien – ein Paar Belohnungsanträge – blieben erhalten, und die Informationen, die aus ihnen gewonnen werden können, deuten auf seine ehemaligen Standorte hin – sowie seine Personenakte im Militärgeschichtlichen Archiv, die Regimentsdokumente, zusammenfassende Werke des Ersten Weltkrieges und die zeitgenössische Presse sind die Quellen, aufgrund derer wir seine Erinnerung wachrufen können.